

Б Р А Н И Ч

ОРГАН АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У БЕОГРАДУ

Уредник Бранича је претседник Адвокатске Коморе у Београду
Владимир Св. Симић

Власник и издавач Бранича је Адвокатска Комора у Београду
коју представља претседник Владимир Св. Симић

У име Одбора главни уредници:

Др. Видан О. Благојевић и Др. Радоје Ј. Вукчевић, адвокати

САДРЖАЈ:

КОНГРЕСИ

VII Конгрес Union internationale
des avocats од Др. Радоја
Вукчевића, адвоката — Београд. 393

ЧЛАНЦИ

Основи међународног деликтног
права од Др. Томе Жи-
вановића, професора Београд-
ског правног факултета. ... 399

Демократија и савремено при-
ватно право од Б. С. Марко-
вића, доцента Универзитета —
Београд. ... 402

Потреба да се међународни
сукоби решавају једним ме-
ђународним процесним пра-
вом, једним за цело чове-
чанство. — Постојање тога
права од Бор. А. Милојковића,
адвоката — Београд. ... 410

Право и морал од Милорада
Аншиновића, адвоката — Бео-
град. ... 417

О заштити права закуподавца
по § 686 грађ. зак. од Ник.
И. Гајића, члана Управе града
Београда. ... 419

СУДСКА ПРАКСА

И ако у пресуди, којом је задрузи
признато право, да женском
детету умрлог задругара испла-
ти припадајући део у новцу, у
смислу § 529. Грађ. Зак. није
одређен и рок за исплату, ипак
се она мора одједном положити
а не у отплатама. У противном
задруга губи право на исплату,
од Тих. М. Ивановића, секре-
тара Касационог суда у Бео-
граду. ... 424

Кад је потраживање пореског дуж-
ника цесијом прешло у својину
другог лица, онда држава за
дужну порезу нема право првен-
ствене наплате према цесиона-
ру, ако пре извршене цесије
није стекла законско право на
истом потраживању, од Тих. М.
Ивановића. ... 425

По чл. 40 Уводног зак. за грађ.
парн. пост. противу коначних
пресуда, донетих пре ступања
на снагу новог грађ. парн. по-
ступка, има места обнови по-
ступка, али само по прописима

Уредништво Бранича налази се у Кн. Михајловој 33/II. Рукописи се не враћају.
Прештапаваче градива из часописа допуштено само са тачним означањем извора.

Бранич доноси: расправе и чланке којима је смер заштити интереса
адвокатског реда и ширење професионалне свести, службена саопштења
Адвокатских комора којима служи као званични орган, и расправе и чланке
из свих области права и прати развој правног живота у земљи и иностранству.

Бранич излази крајем сваког месеца. — Годишња претплата за Бранич
износи 120.— дин. За адвокате изван територије Београдске адвокатске
коморе, адвокатске приправнике, судије и судијске приправнике годишња
претплата износи 60.— дин. Поједини број 10.— дин.

досадашњих закона, од <i>Јована Д. Смиљанића</i> , секретара Касационог суда у Београду.	428
Пропис § 576/II грађ. парн. пост. забрањује странкама, у позивном поступку, да своје захтеве и приговоре оснивају на новим доказима, од <i>Јована Д. Смиљанића</i>	428
Спорно питање између наследника о квоти наслеђа, није претходно које би се имало расправити по § 10 Зак. о ван. пост., већ главно које се има расправити у редовном спору, од <i>Јована Д. Смиљанића</i>	430
Чинишнице утврђене у парничним списима и пресуди првога суда не могу се, од стране позивног суда, по § 582 грађ. парн. пост., преиначити без допуне односно без поновљења доказа пред позивним судом, од <i>Јована Д. Смиљанића</i>	431
По § 74 од II к.с.п. Апелациони суд је дужан да своја решења по приговорима противу оптужнице, довољно образложи и да изнесе прецизиране побуде о одбачају приговора, од <i>Јована Д. Смиљанића</i>	432
Апелациони суд, као рекурсив, овлашћен је по § 167 стеч. зак.	

да улази у оцену разлога, који су руководили стечајни суд, да по § 166 стеч. зак., ускрати о-добрење предложеног поравнања, од *Јована Д. Смиљанића*. 433

ИЗ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ

Записник XXX седнице Одбора Адвокатске Коморе у Београду одржане 26. августа 1936. год. у Београду.	436
Записник XXXI седнице Одбора Адвокатске Коморе у Београду одржане 2. септембра 1936. год. у Београду.	437

ПРИКАЗИ

<i>Др. Адам П. Лазаревић</i> : Начела приватног процесног права од <i>Др. Борислава Т. Благојевића</i> . 437	
<i>Др. Бор. Д. Пешировића</i> : Начела процесног приватног права од <i>Др. Борислава Т. Благојевића</i> . 439	
<i>Мих. М. Живанчевић</i> : Федерализам и унитаризам. Осврт на приказ г. <i>Др. В. Благојевића</i> , и одговор г. <i>Др. В. Благојевића</i> . 440	

САДРЖАЈ ПРАВНИХ ЧАСОПИСА ...	444
ПРЕГЛЕД ЗАКОНОДАВСТВА	447
НОВЕ КЊИГЕ	448

Позив на скупштину

У смислу § 44. слово з) Зак. о адвокатима и § 9. Пословника Коморе, а на основу одлуке Одбора Адвокатске Коморе од 9. септембра 1936. године сазивам VIII редовну скупштину Адвокатске Коморе у Београду за недељу 25. октобра 1936. године у 9 часова пре подне у великој сали Правног факултета Универзитета у Београду — Краљев трг, са обим дневним редом:

- 1) Отварање скупштине и саопштења претседника;
- 2) Избор три оверача записника;
- 3) Избор три бројача гласова;
- 4) Извештај Одбора Коморе о раду у прошлој години;
- 5) Завршни рачун за 1935. годину и давање разрешнице;
- 6) Решавање о буџету за 1937. годину;
- 7) Решавање о предлогу Одбора Коморе за измене и допуне Пословника Коморе;
- 8) Избор претседника, заменика претседника и 21 члана Одбора Коморе у смислу § 27. Пословника Коморе и § 43. Закона о адвокатима.
- 9) Избор једног заменика претседника и 9 чланова Дисциплинског Већа;
- 10) Питања и предлози у смислу § 11. Пословника Коморе.

Бр. 2237

24. септембра 1936. год.

у Београду.

Претседник,
ВЛАД. СИМИЋ.

Д-р Радоје Вукчевић, адвокат — Београд.

VII CONGRES UNION INTERNATIONALE DES AVOCATS

Дана 3 септембра 1936 год. у Бечу је одпочео рад VII конгреса међународне уније адвоката. Од тог дана па до 5 септембра у 19 сати расправљана су следећа питања:

- 1) Principes fondamentaux d'une Procédure civile modernisée.
- 2) La Capacité civile de la femme mariée dans les divers pays.
- 3) Suites données aux délibérations prises par l'Union en son dernier congrés.
- 4) Le délit d'audience dans ses rapports avec la profession d'avocat.
- 5) Organisation de l'assistance judiciaire. Etude comparative.
- 6) Rapports entre la Presse et le Barreau, avant et après débats judiciaires.
- 7) Garanties internationales quant à la valeur des affidavit ou paretes.
- 8) Assurance contre la resposabilité professionnelle.
- 9) Situation présente et aspirations éventuelles des barreaux nationaux, membres de l' Union.
- 10) Communications:
 - a) Les Tribunaux administratifs.
 - b) Création de Tribunaux internationaux et de juridictions nationales en matière d'Exepulsion des étrangers.
- 11) Questions administratives.

Конгресу је присуствовало 65 делегата, претстављајући адвокате из следећих држава: Египта, Белгије, Бразилије, Канаде, Кине, Чехословачке, Финске, Француске, Италије, Југославије, Луксенбурга, Холандије, Аустрије, Пољске, Румуније, Швајцарске, Угарске и Уједињених Североамеричких држава.

Први пут на овом конгресу појављују се претставници Северне Америке, Италије и Бразилије, које су тек у овој години Унији приступиле. Међу делегатима постојало је живо интересовање за сва питања, а највише за прво питање основних принципа модерног грађанског парничног поступка. Та је тема састављена од више проблема, који су у појединим законодавствима различито расправљани.

Разноликост законодавства нигде се тако много не огледа као у грађанском поступку, који је вековима стваран под утицајем римског, канонског и немачког права. Иако се поједини основни принципи провлаче кроз сва законодавства, ипак су сва досадања настојања о унификацији остала безуспешна. Међутим у домену материјалног законодавства, унификација је показала знатне успехе, а специјално за она питања за која су се заинтересовале међународне организације. Као што је могућа унифи-

кација меничног и чековног права, тако би исто била могућа и унификација грађанског поступка.

У оквир овог проблема ушло је пре свега питање о природи судијске функције. У свету данас постоје два система и то систем избора, који преовлађује у федералном законодавству Североамеричке уније, али не у савезном, и систем постављања који преовлађује на Европском континенту. Тежи се ка проналажењу извесне комбинације у којој би од првог система био позајмљен демократски елеменат, а од другог судијска независност. Према томе долази се до Енглеског система по којему је избор ограничен на круг нарочито квалификованих лица са специјалном правном спремом и праксом. У Енглеској адвокати са судском праксом били су увек, а и данас су у тим изборима за судије привилегисани. Тешкоћа се поставља само код питања састава изборног тела за судијске функције. По једнодушном мишљењу делегата то изборно тело не би био ни народ путем општег гласања, нити управна власт путем именовања, већ специјалан кворум састављен од највиших судија, адвоката и истакнутих правника.

Друго питање из овог проблема било је питање јединствености судова. У највећем броју држава судови су различити према материји, која је њиховој функцији поверена. Поред грађанских судова, постоје трговачки судови где је заступљен лаички елеменат. Лаички елеменат у облику пороте заступљен је у извесним државама са најразвијенијим правним схватањима. Постоје такође административни аграрни, верски и слични судови. Између појединих судова стварају се баријере које јединствени правни живот у — својој еволуцији мора да уклања са пута.

Неплодност таквог судског система најпре је осетила правно најнеразвијенија држава Кина, која је под републиком разноликости судова учинила крај, и створила јединствено сутство са границама за разна законодавна подручја. Пример Кине истакнут је као идеал којему у овом погледу ради доброг правосуђа требају да теже све културне државе.

Поред јединственог суда са посебним оделењима за сва правна питања грађанске, трговачке, кривичне, административне, верске или професионалне природе, конгрес је мишљења да би све спорове требало ограничити на 2 судске инстанце. Тај је принцип спроведен у кривичном законодавству, где се ради о животу, части и слободи, правним добрима од далеко већег значаја него што је имовина. Према томе тај се принцип мора пренети и на имовинске односе, а упоредо с тим мора ићи и подизање судске функције на самосталну висину, уз нарочите одговорности за случај утврђених неправди.

У вези са овим питањем развила се интересантна дискусија о улози лаичког елемента у правосуђу. Није наша држава једина у којој се на трећег судију трговца сатима чека, док обави разговор са неким од својих муштерија, а затим дође у суд да расправља најкомпликованије процесе трговачке природе, за које он нема ни спреме ни времена. Из судске праксе знамо да улога судије лаика поред државних судија постаје сувише безначајна, а често кочи нормалан ток правосуђа.

Са тих разлога делегати конгреса изразили су једнодушно мишљење да се лаички елемент у судству може задржати само као орган саветодавне природе, али без права одлучивања. Према томе место лаика судије дошао би стручњак који би својим саветодавним гласом суду могао помоћи у расветљавању проблема. Овај принцип из трговачког законодавства пренео би се и на кривични домен, где савремена психологија тражи стручњаке, чијом би се помоћу лакше продирало у мрачне лабиринте љутске душе, без опасности да се у суд унесе мишљења неодговорне улице.

Трећи комплекс питања састојао се у смањењу значаја форме процесног права. По једнодушном налажењу најсавременији цивилни поступци садрже у себи сувише строгу формалност, која потсећа на средњевековну процесну формалистику. Оваква формалистика не може се сложити са усвојеним начелом материјалне истине, које је из кривичног поступка прешло у грађански, те су ту реформе неизбежне. Додирнуто је и питање поступка у случају ненадлежности па је предложено усавршавање најсавременије одредбе из Аустријског процесног права, по којој би сам суд чак и без предлога предмет спроводио надлежном суду. Што се тиче правног лека по питању надлежности, делегати држе да њему нема места ни у посебном акту ни уз главну ствар.

Принцип сигнатуре још није преведен у опште правило, изузимајући спорове већег обима. Делегати су заступали гледиште да се тај принцип има уопштити, и облигатна адвокатска асистенција увести у свим процесима, не само у интересу стажења већ и у интересу доброг правосуђа. Као што је дошло време да се укине разноликост у судству, и створи јединствен суд са разним огранцима, тако је дошло време да се збришу све поделе адвокатске функције. Према томе нестало би установе француских *avoué*, енглеских *barister*, а у адвокатском звању по принципу централне Европе ујединиле би се све функције заступања и одбране.

Прешло се и на питање процесних трошкова, и између два система по којима парничне трошкове плаћа онај ко спор изгуби на основу исте пресуде или на основу посебног спора за накнаду штете, усвојен је први. У погледу адвокатских награда препоручен је систем правилника, са одређивањем минималних ставова, не дирајући у право уговарања које се никада не сме изопачити у искоришћавање своје функције или злоупотребавање тешког положаја властодаваца.

Да би правда била свима доступачна прихваћен је систем ослобођења такса и трошкова за сиромашна лица. Пошто ризик за таксе у колико се не би наплатиле пада на државу, то је ред да на државу падне и ризик за трошкове. Као што у кривичним предметима, судови располажу са извесним фондом за прибављање сведока и доказног материјала, на чије се рекомпензирање не рачуна, — тако је потребно у државним буџетима отворити извесну позицију за трошкове заступања сиромашних лица. Према огромним позицијама из буџета свих држава, ова по

социјалну правду важна позиција, била би сувише незнатна. Награде за заступање сиромашних које би плаћао овај фонд, биле би најумереније, и то са разлога што и адвокатура у том погледу има да поднесе извесне жртве као накнаду за свој привилегисани положај. Ни та најминималнија награда не би била додељивана адвокатима, већ хуманим удружењима, која функционишу под окриљем адвокатских комора.

Делегати су једнодушно истакли жељу да се у добро правосуђе унесе и брзина. Са тих разлога а с обзиром на усменост поступка, којему теже савремене државе, писмени поднесци се имају садржајно и временски ограничити, како се путем писмености не би угрожавао усмени поступак. Записници би били кратко и верно репродуковање расправе. Одвојена мишљења не морају парничарима остати непозната по својој садржини, како би ради правних лекова оперисали са потпуно познатим околностима. Сви би правни лекови носили исти назив, и за све би постојао исти рок од једног месеца дана.

Што се тиче изборних судова који у многим државама брзо функционишу, али несигурно и разнолико суде, конгрес је мишљења да су ту темељите реформе неопходне. Данас је изборно судство двојако: једни суде по свом слободном уверењу без везе са постојећим правним нормама, а други суде према позитивном законодавству. У првом случају нападање њихових одлука ограничено је на формалне и безначајне случајеве, јер се све заснива на љутском уверењу, које се путем других лица не може коригирати, као што је то случај и у кривичном поступку. У другом случају, нападање је и могуће и оправдано, јер се ради о схватању правних норми, где виши и стручнији форум може увек бити објективнији. Кад би редовни судови уредно и брзо функционисали, онда би се значај изборних судова свео на најмању меру у колико не би нестали. Управо обим суђења пред изборним судовима најсигурнији је критеријум за ваљаност правосуђа једне државе, јер што је правосуђе боље, то је потреба за изборним суђењем мања. Делегати су, у колико изборни судови морају остати, мишљења да је други тип, пракса више оправдала. А ипак макар сутска вертикала показивала три инстанце, правни лек противу одлуке изборног суда који примењује позитивне прописе био би могућ само на један суд.

Од интересовања је било и питање цивилне способности удатих жена. Разноликост међу државама ту је бескрајна, те је конгрес мишљења да идућом приликом сви делегати изложе правно стање у својим државама како би се између свих нашло најбоље решење. Француски адвокат Сежурне излагао је познато Француско решење о заједничкој и посебној својини, од којих прва постоји увек кад се друга специјалним уговором не предвиди. Детаљном анализом он је ушао у слабе и добре стране разних решења, осврћући се на принцип да се не ради само о интересу супружника, који су често контрадикторни, већ о интересу њихове деце, који су увек идентични. Мађарски делегати заузимали су се за своје решење, по којему постоји сепарација добара између супружника, а заједничко учествовање у свим при-

кодима за време брака у колико се не ради о слободним професијама вишег ранга, као што су адвокати, књижевници, инжењери, лекари и сл.

Интересантна је еволуција овог питања по разним државама. Док Скандинавске државе имају потпуну једнакост између супружника, а Аргентина и поједине североамеричке државе, мужа још јаче спутавају, Немачка, Швајцарска, са приличним бројем држава, женину способност стално ограничавају са мужевљевом ауторизацијом и надзором. Енглеска, Пољска и Италија, постепено су укидале ограничења која удату жену праве пословно неспособном, тако да се у многим погледу и ове државе примичу идеалима женског покрета. Од великог интересовања могло је бити и повлачење једне компаративе, између цивилне и политичке способности жене, јер обично где су жене дошле до својих оправданих политичких права ту је њихов положај у грађанском погледу скоро изједначен са мужевљевим.

Значајно је било и питање односа између адвоката и штампе о којему се на конгресу расправљало. Ту су се сукобила два потпуно опречна гледишта: бриселског делегата Геда и пештанског адвоката Циглера. Док је други сматрао да је адвокатско право у коришћењу штампе неограничено, Гед је са правом заступао и предлагао нешто, што је наша Адвокатска Комора пре три године једногласно прихватила, и што ће осталим адвокатским организацијама, сада као углед служити. Ради се о честим полемикама преко штампе, када се правна питања за која је одређен сутски форум преносе у јавност, у форми разних исправки. Чим човек мора са неистинама да се бори, онда је исправка на свом месту али ако адвокат једну штампарску исправку или напад за свог властодавца може саставити, она под његовим потписом не може бити публикована, већ искључиво под потписом властодавца, чији је интерес у питању.

Најзад се прешло на излагање адвокатског положаја у разним државама. Изношене су чињенице које су познате са ранијих конгреса, и из којих се види, да је адвокатска функција у толико значајнија, у колико је поједина држава на вишем културном ступњу. Док у државама где често сила диктира праву, адвокатски staleж није моћан, у државама где право за силу не оставља ни најмање места овај је позив и моћан и утицајан.

Румунски делегати упознали су нас са приличним интересантностима у њиховој организацији. Од њих смо дознали да у Букурешту на 700.000 становника има 4.000 адвоката, а то је две трећине целокупног броја свих адвоката у Југославији, која бројно иза Румунске краљевине много не изостаје. Тамо је у адвокатском звању инкорпорисана и бележничка функција, али тамо су и осећаји професионалне солидарности далеко развијенији. Путем маркица на сваки акт који се суду предаје, они су за незнатан број година, створили фонд од преко 60,000.000.—леи. Тим путем они се надају да ће материјално стање свог staleжа знатно подићи, а жртве најправичније расподелити. У том погледу потпора њихове државе потпуно је осигурана.

На крају по иницијативи румунских делегата конгрес се

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

заинтересовао за морални кодекс адвокатуре, који ће за идући конгрес бити најважније питање дневног реда. Тим пројектом се настоји да се створи посебна сталешка етика која би наш рад уздигла изнад осталих, а сваку грешку подвргла драконским санкцијама. Ово интересантно питање толико је обимно да њега из овог реферата морамо искључити, али се на њему идућом приликом нарочито задржати.

У свим дебатама највећу агилност показивао је скоро најстарији члан и претседник оснивачког конгреса Уније париски адвокат г. Жан Аплтон. И у административној и правној страни, са њим је нераздвојно ступао генерални секретар и чувени бриселски адвокат Шарл Гед, а далеко иза њих нису изостајали ни Луј Саран из Париза, ни Сежурне из Орлеана. Предмет највеће пажње у свим приликама, био је мистер Пендлтон Беклеј чувени колега из Њу Јорка, претставник најмногобројнијег адвокатског удружења на свету.

Док су претставници осталих држава остајали стриктно на терену дневног реда, претставници Италије и Мађарске били су нарочито агилни у упознавању делегата са радничким законодавством и установама колективног уговора у њиховим државама. По њиховом мишљењу закони њихових држава, по којима су штрајкови као злочин подведени под удар кривичних закона, претстављају најбоље решење свих сукоба између рада и капитала, који су често решавани ван, мимо и преко законских граница.

Док је место шпанског делегата било празно, далека Кина послала је два своја претставника, који су до Беча данима путовали, а од којих је један до скоро заузимао положај Министра правде и најагилнијег правника далеке источне републике. Они су нам чак донели кратак експозе о најновијим правним реформама своје домовине, који у себи садрже многе одредбе, далеко испред постојећих одредаба најкултурнијих држава.

Након обављеног рада прешло се на питање о избору места за идући VIII конгрес. Претставник Египта апеловао је да се прими њихов позив наводећи како Египат који сад тек долази до своје правне самосталности, потребује интересовање и помоћ правника културног света, да би његова домовина, под окриљем права, пошла напред ка старој слави и величини. Дефинитиван избор још није извршен, али по свим изгледима идући конгрес заседаће у сенци пирамида. Један од скоријих конгреса биће заказан у Њу Јорку, по жељи американских колега.

Досадашње часништво остало је у својим функцијама, а у ред вицепретседника уведени су претставници Североамеричке уније и Краљевине Италије. По предлогу претседника Аплтона, претседништво за идућу годину поверено је најстаријем, и једном од најагилнијих европских адвоката г. Др. Новаку из Прага.

Рад на конгресу развијао се у највећој хармонији. У неочекиваној полемици између Румунских и Мађарских претставника, креснула је само једна мала варница која је најављивала сукоб, али нас неколико најближих били смо у стању да благовременим објашњењем лингвистичког неспоразума а не умишљајног напада — сукоб од самог почетка локализирамо и изгладимо.

Пријем од стране аустријских колега био је срдачан. Раду

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNIBEAS

конгреса поклонили су пажњу многи чланови владе на челу са самим претседником који су већим делом из адвокатског сталежа. Један сат резервисан је и за пријем код претседника републике. Наша два делегата болешћу су спречени да у пријему узму учешћа, као што су то урадили делегати многих других држава.

Рад делегата осталих држава био је материјално помогнут од њихових влада. Материјална помоћ владе била је и нама увек обезбеђена, али ми од ње већ годинама нисмо употребу правили.

Др. Тома Живановић, професор Београдског правног факултета
ОСНОВИ МЕЂУНАРОДНОГ ДЕЛИКТНОГ ПРАВА¹⁾

I. *Јавно Међународно неправо* је једна врста *јавног* неправа. *Јавно* неправо је са своје стране друга грана неправа уопште, насупрот *приватном* неправу и обухвата у себи као главни и централни део кривично *неправо*, што ће рећи кривично дело (le délit).

За криминалисте то је једно добро познато питање и још дискутовано у циљу сазнања, да ли се *кривично* и *приватно* неправо, (или цивилно) квалитативно разликују једно од другог, будући несводљива на једно опште родно неправо, или да ли су само две врсте истог рода неправа. Из тога излази да се ово питање исто тако односи на друга *јавна* неправа ван *кривичног* неправа, и да његово решење треба да буде исто као оно, које се да о односу схватања између кривичног неправа, и приватног неправа.

Од решења овог питања зависи дакле екзистенција *самог* неправа као *рода*, или боље од *двају* неправа која формирају паралелне родове (genus, genre). Нема места овде улазити у дискусију овог питања које смо на другом месту решили (Les problèmes fondamentaux — § 9) у смислу постојања *само* једног генуса (рода) неправа. *Међународно* јавно неправо је дакле такође једна од врста неправа или јасније једна од његових подврста.

II. Пре него што се пређе на дефиницију *Међународног* јавног неправа, потребно је на првом месту вратити се на један претходан проблем, јер од решења овог проблема зависи правац у коме треба тражити ову дефиницију. То је проблем *Бипартиције* класичне доктрине, традиционалне, и, *Трипартиције* (или *Персонализам*) модерне доктрине.

Против Бипартиције, традиционалног система (и у исто време, методе) Кривичног права ми смо конструисали 1909 год. Трипартицију, у чланку публикованом у *Revue pépale suisse* (О *субјективном* елементу („моралном“) у појму кривичног дела — *Revue pépal suisse*. 22 1909). Ми смо тамо први пут утврдили да кривично дело и казна не могу бити сматрани као до тада најчешће, у кривичном праву, као два правна бића, према томе као једина основа појма *Нлуке Кривичног права*. Постоји још један *правни* појам у домену кривичног законодавства, *кривац*, који је био до тада потпуно непознат као *правно* биће, а познат само

¹⁾ Чланак оштампан у: l'Annuaire de l'Association Yougoslave de Dro International — (1934). стр. 293—296.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
 ВИБЛИОТЕКА

као *психо-физичко* биће, или (Ломброзо) *психо-патолошко* биће. Ово биће, или овај правни појам, биће или појам кривца, обухвата као један од својих елемената, између осталих, *психички* услов, *субјективну*, кривичну одговорност, дакле *виност*.

Сада се види, због чега је проблем Бипартиције и Трипартиције претходан проблем за дефинисање *Међународног јавног* неправга. Заиста овај проблем додирује све врсте неправга, а не само кривично неправго, он је дакле један општи проблем *деликтног права* (права које смо ми издвојили као другу грану права, насупрот првој грани, а то је *право о праву* или краће право) и према томе односи се исто тако на *Међународно деликтно право*. Према своме решењу појам Међународног јавног неправга биће схваћен *објективно-субјективно*, као што је то кривично неправго у Бипартицији или чисто *објективно*, као што је то кривично неправго у Трипартицији, и према томе и *Међународно деликтно право* имало би два основна кривично-правна појма: неправго и санкцију, или, три: неправго, *кривца* и санкцију.

Трипартиција је имала за консеквенцу у Науци Кривичног права потпуну реконструкцију ове науке. Али деликтно право (и *деликтни морал*) далеко је од тога да буде тако компликовано, као што је то кривично право, и његова наука је према томе такође врло проста, да би законодавним и научним реконструкцијама могла претстављати тешкоћу. Наука Међународног јавног деликтног права још не постоји, а још мање као самостална, тако да је спорни део конструкције Трипартиционог Међународног јавног деликтног права минималан, и да је у томе посао олакшан.

III. I. *Међународно јавно неправго.*

а). У Науци Кривичног Права постоје два метода за дефинисање кривичног дела: *реалистички* и *нормативан*. *Реалистички* метод узима у разматрање кривично дело у толико у колико је оно феномен *физички*, просто *људско* дело. *Нормативна* метода узима у разматрање ово на првом месту у толико у колико је оно дело (акт) подвргнуто суду *неодобравања*, дакле као једну чињеницу обучену у правну форму. Кривично дело је, према *реалистичкој* дефиницији, по своме *основном* елементу *људско дело*, а према *нормативној* дефиницији оно је *повреда норме*.

Исти проблем треба се поставити следствено и у погледу *Међународног јавног неправга*. Наша дефиниција кривичног дела је *реалистичка*, а поред тога она дефинише на првом месту, не *радњу* (као што то чине друге дефиниције, а што има за консеквенцу неправилно сватање појма идеалног стицаја), већ *проузроковање* (произвођење последице) — (в. наше горе цитирано дело § 10. V). Следствено наша дефиниција *Међународног јавног неправга* треба, такође, да буде реалистичка: ово неправго је на првом месту, што ће рећи према своме *основном* елементу, *проузроковање*, т. ј. произвођење последице (промене у спољњем свету произведене на међународном јавно правном добру). То проузроковање је

овде, не проста људска радња, већ, државно проузроковање (2. а) — (в. нашу горе цитирану књигу: §§ 10. V и 11).

б). Други елеменат међународног јавног неправга, његов атрибутивни елеменат, то је као и код кривичног дела, *противправност* проузроковања. Али не може се овде сватити противправност просто као противправност, као што је то она код кривичног дела, јер не би се тада могло разликовати међународно јавно неправго од других врста јавних неправга ван *кривичног* неправга, које, могући по својој природи повредити норме свију врста права (приватног и јавног), има (2) као *својствен* елеменат нарочито *предвиђеност* проузроковања у *кривичном законику*. Треба квалификовати поменути противправност *међународном јавном противправношћу*, што ће рећи на супрот *међународној јавној* норми. Она може исто тако бити и противправност у цивилном неправгу, било *неуговорном* или *уговорном*.

с). Често се подвргава постојање једне међународне јавне обавезе услову реципроцитета или каквом другом услову. Али не слеђује то да треба додати нов атрибутивни елеменат: испуњење услова (чињеница да је испуњен услов) обавезе (по примеру услова инкриминације код кривичног дела), јер овде у случају одсуства реципроцитета и т. д. нема *међународне јавне обавезе* па следствено ни међународног јавног *неправа*.

д). Када би постојало *међудржавно кривично право* (види наш чланак: *Le Droit criminel interétatique* у *l'Annuaire de l'Association Yougoslave de Droit International* (1931), 241 дакле међународна кривична дела, чији би субјекти биле државе, искључиво или паралелно, требало би додати као специјалан атрибутивни елеменат међународног јавног неправга *нешинкриминацију* проузроковања.

е). Наша потпуна дефиниција *међународног јавног неправга* је дакле следећа: *противправно државно међународно јавно проузроковање*.

2. Међународни јавни извршилац кривичног дела¹⁾

а). Његов први елеменат то је, исти као код кривца, *извршилац*, који је овде, као што смо видели, *Држава*.

б). Други елеменат, атрибутивни, треба да буде *виношт*. Али питање виности у домену међународног јавног деликтног права треба да буде остављено једном засебном чланку.

с). Како овде има лица која уживају имунитет, питање се може поставити, да ли *осуство својства лица које ужива међународни имунитет* треба да буде унето у појам међународног јавног *извршиоца* кривичног дела, као што је то ово унето у појам *кривца*. Поставља се исто тако као опште питање, да ли треба додати као специјалан атрибутивни елеменат појму међународног јавног извршиоца кривичних дела (види §§ 20 и 23 нашег горе цитираног дела), *испуњење личних објективних услова*

1). Sur la notion du délinquant, в. нашу књигу горе цитирану, § 20 и даље.

међународне јавне кривичне одговорности. Ово питање, такође, на следствено и дефиницију међународног јавног извршиоца кривичног дела, треба резервисати за поменути специјални чланак.

Прево са француског,
Dr. Бор. Д. Петровић.

Б. С. Марковић, доцент Универзитета — Београд.

ДЕМОКРАТИЈА И САВРЕМЕНО ПРИВАТНО ПРАВО¹⁾

Да начин државне управе не остаје без утицаја на право једне земље, чињеница је која се свакодневно потврђује и која никад није ни оспоравана. Али у накнаду за то њој, с друге стране, правници нису поклањали довољно пажње. Теорија новијег времена, нарочито теорија јавнога права, инсистира до душе на повезаности правног и политичког елемента и тврди да је овај последњи примарни и највитаљнији део друштвеног поретка. Систематско изучавање права искључиво под политичким углом недостаје међутим модерној науци, иако би јој оно можда омогућило да добије још један нов критериум и једну ослону тачку више у своме критичком ставу према праву који је иначе одликује и који јој чини част. Интересантан предмет у овоме погледу претставља приватно право кад се посматра кроз призму демократског режима. Јер је демократија као политички систем заснован на принципу слободног опредељивања јединке најближа природи приватнога права у чијој основи исто тако лежи тежња за слободним развијањем, тј. за развијањем по његовој унутрашњој потреби и по законима његове сопствене логике, независно од политичких момената и од организованих притисака који споља долазе. И по томе би се могло очекивати да ће се приватно право у демократским земљама несметано развијати у духу слободе и једнакости на првом месту, и да ће политички утицај на њега бити минималан. Резултат је међутим управо обрнут: интервенционизам, неједнакост и јако изражен политички моменат главна су обележја савременог демократског приватног права. Како је до тога дошло и зашто је то врло логично бива нам јасно кад прочитамо исцрпно и документовано дело професора Рипера о утицају демократског система владавине на приватно право његове земље.

За студију ове врсте Француска пружа уосталом изванредно погодан и сретан пример. У тој земљи с врло развијеним правом демократски режим функционише већ дуже од једног века, унесећи у законодавство и правосуђе низ измена и новина. С друге стране, Magna carta француског приватног права, Наполеонов Грађански закон из 1804, највећим делом је резултат једног приватног права које су држава, судство и правни обичаји форми-

¹⁾ Поводом књиге Georges-a Ripert-a професора париског Правног факултета и Школе политичких наука *Le régime démocratique et le Droit civil moderne* (Paris 1936, Librairie générale de Droit et de Jurisprudence, 50.— frs, p. 461).

вали у једноме недемократском, аристократском и ауторитативном режиму. Кад је, по речима Бонапарте, био завршен револуционарни роман, кодификација је остварена прикупљањем обичаја, судских одлука, црквених прописа и краљевских ордонанса, тако да ће и Порталис, један од главних редактора Законика изјавити да то право и није ново. За идеолошке темеље овог законодавству послужили су уосталом принципи индивидуалистичког римског приватног права, који су само још били потенцирани либералним идејама слободе, једнакости и бравства прокламованим Великом револуцијом. И на фасади те иако од прилично шареног материјала сазидане, али зато ипак јединствене грађевине, врло јасно ће се оцртавати безбројне измене и преправке већег или мањег значаја које је на њој извело демократско друштво 19 и 20 века.

Правници су те измене верно нотирали, свакако, и критиковали техничке недостатке новог права. Али су, констатује Рипер, они занемарили утицај политичке власти на његову унутрашњу изградњу. Они се нису усудили да отворено кажу који је политички интерес диктовао један нов закон. По својој струци ван политике, они су се ограничили на студију безазлене технике, студију другостепеног значаја, а оставили су догле да други, много мање позвани стварају право. И Рипер жустро пребацује ову пасивност професорима права, судијама и адвокатима. Није мање оштра ни његова критика парламентарног законодавног рада: парламенти и кад траже помоћ стручњака чине то изузетно, и то једино кад су у питању политички безначајна техничка правила; чим је по среди закон који својом садржином интересује масу гласача, правнике више нико не пита. Да је овако донето право по својој форми лошије од класичног није нова ствар, нити је то први протест који у Француској подижу правници у име своје науке против техничких незграпности демократског и парламентарног законодавца (в. нашу белешку у *Архиву* од фебруара 1935). Изучавање материјалних одредаба приватног права под политичким углом искључиво велика је и корисна новина међутим. Јер Рипер је себи за главни циљ у овој књизи поставио да обележи утицај који је демократија као политички фактор вршила на садржину француског приватног права. Том приликом он се неће показати као велики пријатељ демократије. Он ће констатовати да је демократско право инфериорно праву ранијег режима не само технички, него и по унутрашњим квалитетима. Са нерасположењем које ће често прелазити у горчину и срдитост чак, он ће бележити напуштање класичних принципа старог права од стране новог законодавца и у више махова ће нам, не без меланхолије, обраћати пажњу како демократски налет сваког тренутка одбија и односи по један комад великог законодавног дела прошлости.

Демократско друштво је оно у којем народ врши суверену власт, рекао је Монтескје. Демократско приватно право створено је, према томе, вољом оних којима треба да управља. У тој чињеници види Рипер најважнију одлику демократског права и основни извор његових слабости. У политичком систему у коме

број ствара закон, управљачи ће зависити од поданика и биће принуђени да повлађују захтевима масе ако желе да се одрже на власти. На томе факту и почива право победничке демократије. Класични принципи приватног права остављени су на милост и немилост политичким и, што је још горе, изборним интересима парламентарца, тако да често само спорост законодавног поступка спасава традицију; али је пракса законодавних овлашћења која се у последње време дају влади и ту кочницу одбацила. Сад државна законодавна машина, покретана општим правом гласа, ради несметано и пуном паром, дајући демократској Француској једну масу нових технички слабих и нескладних закона, у којој се она све теже сналази.

Таква демократија, пошто је дограбила власт у своје руке, тражи ново право, прва је општа констатација Риперова. Док су се генерације дивиле без резерве Наполеоновом Законику, данашњи нараштај га све жешће критикује. Савременици су у Code civil-у гледали оваплоћење идеја Велике револуције и њихово практично спровођење у живот. Град и село, трговина и индустрија, који су се богатали — и чији се глас само и могао чути — били су сасвим задовољни овим слободњачким, световним и егалитарним законодавством које је довољно штитило и њихова стечена права и обезбеђивало их од враћања мрских и укинутих установа. Ако су се политички режими и смењивали (Конзулат Царство, Ресторација, Друга Република, Друго Царство, Трећа Република), социална доктрина, либерализам, остала је иста. Последњих година међутим оштра критика све чешће замењује стогодишње дивљење. Радничко питање прво указује на слабости овога буржоаског законика. Њему се пребацује да је антидемократски и да више штити стечено богатство него рад који га ствара. Оптужују га да је он много више закон сопственика, поверилаца и газда, него закон радника, дужника и сиромаша.

Демократија, осем тога, верује, по Риперу, у непрекидан напредак људског друштва и везује га за материалну цивилизацију. Отуда је демократија нужно динамична сила, и пошто њен идеал никад не може бити потпуно остварен, она хоће стално да осваја, за разлику од аристократије која има да чува и брани. Тиме Рипер тумачи сталну тежњу демократског права да реформише традиционално и, с друге стране, његову особину да се стално мења. Последица свега овога је невероватно умножавање текстова и оно представља другу одлику демократског права. Трећа општа карактеристика би била неспособност његова за реформе великог даха које захтевају дугу припрему и консеквентно планско извођење. Парламенти су се показали неспособни за доношење великих закона; њима подједнако недостају и велике мисли и широки гестови. Још једна особина демократског права је непрестано повлачење општег правила пред специјалним: велики општи правни принципи скоро се не виде од мноштва ситних специјалних закона који су их преплавили и у пракси им скоро одузели сваки значај.

Судећи по оваквим његовим одликама демократско право као да је демантовало Револуцију. У другоме једном правцу

међутим оно показује тежњу да се врати прошлости, тј. извесним тековинама Револуције према којима Бонапарта није био најбоље расположен и које зато нису у Законику дошле до пуног израза. Натраг ка принципима Револуције, вратимо се начелима световности, једнакости и слободе у приватном праву! — био би један од поклича демократске Француске.

Стална борба против клерикализма је заиста први принцип који је модерна демократија примила у наслеђе од Револуције. Слобода савести, једна од њених најдрагоценијих тековина, а заједно с овим и истинска слобода мисли и делања, остале би илузорне, сматра демократија, кад се има у виду огроман утицај који Црква, особито католичка, врши на своје верне. Исповедање вере и вршење обреда морају остати изван сфере права и чисто лична ствар појединаца. Тако се брак лаицизира и сматра за обичан грађански уговор. Нарочито ће развод брака бити тесно везан за политику: Монархија ће укидати установу развода, а Република ће га стално васпостављати и упоредо с тим тежити укинућу раставе од стола и постеље. Евиденцију рођења, венчања и смрти узимају на себе државни органи. Световна демократија неће више брак сматрати ни за једини извор филијације и биваће све попустљивија према слободним везама и све блажа према њиховим плодовима. Из црквених руку држава ће узети на себе школовање подмлатка и васпитање које она даје носите чисто световно обележје. Исто тако ни погреб се не мора вршити по црквеном обреду. Јуриспруденција оглашава за неважећи уговор којим будући родитељи одређују вероисповест у којој ће се деца одгајивати. И милосрђе чак мора носити лаички карактер: помоћ сиромасима не може се делити преко црквених усанова или људи.

Љубав за једнакошћу је друга заједничка страст Револуције и демократије, у толико пре што је она и нужна претпоставка за остварење правде и што је хришћанска врлина. У томе реду идеја, демократија ће, кроз нове законе или кроз правосуђе, укидати преимућства по рођењу, онемогућити успостављање извесних права која потсећују на феудална, у области наслеђа увек ће заступати једнакост, радиће неуморно на поправци положаја ванбрачне деце и еманциповању удате жене, особито оне која самостално привређује; али у овоме последњем неће отићи до краја и пословна неспособност удате жене ће се до данас задржати. Али ће зато демократија у примени идеје једнакости отићи у једноме другом правцу још даље од Револуције. Она ће брисати разлике које постоје међ појединцима услед поседовања добара, јер ће увидети да прокламована једнакост рођења не уклања сама собом све социјалне неједнакости међу људима. Зато ће она особито поправити положај послуге, кирајџија и радника и уопште свих социјално слабијих. Она ће најзад стићи и до последње тачке кад увиди да остаје и даље на снази најважнија привилегија по рођењу, привилегија богатства која проистиче из установе наслеђа. У томе факту који је дубоко осетила, али који се неће усудити да до краја уништи, демократија ће наћи моралног оправдања да фактички слабије фаворизира на рачун социјално јачих, и да тако, само привидно, отступи од начела једнакости.

Слобода је у смислу традиција Велике револуције значила пре свега личну независност, дакле до краја спроведен индивидуализам. У демократском праву она ће се нарочито изразити као непријатељство према учешћу државне власти у односима појединаца и непредусретљивост према родитељској и мужевљој власти. Демократија сматра да што већу област активности треба препустити личној иницијативи, било у личном, породичном или имовинском праву. Она не допушта чак ни да човек вољно ограничи своју слободу у свима правцима: уговором о раду нико се не може обавезати доживотно, наредба дародавца не везује обдаренога кад му налаже да се ода извесном позиву, да станује у одређеном месту, да се не жени итд. Таква обвезивања би била противна личној слободи, сматра демократија, а слобода личности је за њу принцип јавног поретка. У таквим либералним идејама треба вероватно тражити и један од пресудних разлога за француски систем преноса својине: сама сагласност воља слободно ствара облигацију и преноси својину. На учешће власти у циљу давања форме изјавама воље или ради публикувања права на непокретностима нешто се гледа; за конституисање права то учешће није неопходно. И удруживање, стварање акционарских и других друштава, врши се без дозволе власти. Појачан интервенционизам новијег времена, иако се то на први поглед чини контрадикторно, само је даље логичко извођење индивидуалистичке идеје слободе, пошто апстрактну слободу — као малочас апстрактну једнакост — замењује конкретним ослобођењем оних друштвених редова чија је слобода окрњена фактичким социалним околностима.

Демократска држава ће, другим речима, кроз интервенционизам бранити слободу малих и слабих. Она ће на пример положај дужника чинити све повољнији на рачун поверилаца: укинуће телесну принуду, ублажаваће последице стечаја, прошириваће круг добара изузетих од извршних мера, фаворизираће друштва с ограниченом одговорношћу, отежаће извршни поступак, ублажиће последице доспелих рокова, уводиће мораториуме, смањиваће чак вредност новцу и на крају ће редуцирати и сам износ дуга. Демократија показује исте наклоности и према осталим „малим“ члановима друштва: пружа све јачу заштиту деци, женама, заведеној девојци, сиромасима и болеснима, жртвама несрећних случајева и катастрофа. Не остаје равнодушна ни према фактичној неједнакости саговорача код формуларних уговора, посебно код уговора о раду, превозу, кирији, осигурању, зајму. Она, дакле, чини разлику између „малих“ и „великих“. И кад штити сопственике или закупце, она неће штитити све сопственике и све закупце, него само мале сопственике и мале закупце. Мали се штите само због њихове слабости и низбог које друге врлине, демократија не пита је ли њихова слабост удеса или порока. У томе је она и Библију превазишла (*Non miserabis in iudiciis pauperis*), констатује Рипер, а само због тога што мали претстављају огромну политичку снагу у демократском режиму.

Али се демократско право у својој тежњи за остварењем стварне једнакости и слободе неће задржати само на томе да

помаже слабе, него ће још ступити и у отворену борбу против моћних и богатих. Активности демократије у томе правцу посветио је Рипер четврту главу своје књиге. Демократија ову борбу води, по њему, на три фронта: она прво на разне начине ограничава права, затим проглашује релативност субјективних права и испољава, најзад, све јачу тежњу за социјализацијом имовине. Све су то мере којима се сужава домашaj индивидуалних овлашћења. Почев од разних административних ограничења непокретне својине, која сваким даном бивају све многобројнија и увек у корист целине, па све до берзанских папира, суседског и ауторског права, законодавац ће пред општим интересом одузимати појединцима атрибуте њихових субјективних права. Она ће магнате приватних права сматрати за непријатеље поретка, и чим се сувише издигну изнад просечнога, она ће им потсецати крила. Наравно, Рипер није најбоље расположен према овоме правном поретку кроз чије ће мреже мали увек проћи пре него велики. Код њега неће наићи на најлепши пријем ни стваралачко правосуђе ни теорија злоупотребе права, јер се ту демократија одрекла наслеђа из Револуције. Појам субјективног права значи слободу и надмоћ, дакле неједнакост. А пошто свако право тежи апсолутној примени, релативност права не значи ништа. Ако се хоће бити логичан, онда се, по Риперу, мора или признати апсолутност индивидуалног права или порећи и само његово постојање.

Социјализација добара је само једна тачка демократског програма у борби против јаких. Насупрот револуционарној традицији која је приватну својину сматрала неопходним атрибутом личне слободе, демократија показује сталну тежњу за сужавањем својине у корист заједнице. Могућност експропријације нпр. стално ће се повећавати, јер ће се појам општег интереса проширивати на све већи број добара. Експлоатисање рудника, електричних енергија, чак ваздушнoг простора, у многоме ће изменити појам приватне својине, тако да ће она у демократском праву добити облик некога неодређеног стварног права које неће увек имати ни све квалитете узусфруктуса. Ни ауторско право, проналасци, патенти, жигови не претстављају више својину пошто титулару права дају овлашћења само на привремено експлоатисање ствари. Али ће се демократска држава у овоме смислу нарочито окомити на право наслеђа, јер је оно и по своме пореклу и технички најповољнији објекат за социјализацију: подизањем наследних дажбина највећи део приватне имовине бива социјализиран кроз три до четири генерације. То се постиже, ма да у мањој мери и приликом сваког преношења својине, која се стално крњи преносним таксама. Друштва с мешовитим капиталом, у којима заједно учествују држава и појединци, само су један, не најуспелији облик скривене социјализације. Исту сврху имају и монополи, који су, по Риперу, омиљена чеда демократије, зато што се кроз њих може политички утицати на масе.

Особиту пажњу посветио је Рипер и новој економској организацији државе која је проузроковала декаденцију уговора. Слобода уговарања је за Наполеонов Законик логична последица личне слободе. Али ново доба тврди да та лична слобода

определивања у пракси не постоји, да су слабији уговарачи плен моралне или економске принуде која се над њима врши, да њихов пристанак, дакле, није слободан него да је изнуђен од богатијих, окретнијих, срећнијих, или просто јачих. Отуда демократска држава изводи за себе право да интервенише у уговор и да одузима обавезну силу оваквим пристанцима. С друге стране, Законик је, заједно с раним либерализмом, веровао у хармонију индивидуалних интереса, да су појединци, дакле, искључиво позвани да одлучују о томе који је за њих најбољи начин производње, размене и поделе добара. Данас напротив, демократска држава на место хармоније интереса види борбу класа. Она увиђа да лична иницијатива није у стању да осигура опште корисну производњу и расподелу добара, и зато хоће да руководи економијом. Поред појма јавног поретка испуњењем првенствено политичким моментима, она формира и нарочити појам економског јавног поретка. Поред обавезне политичке, држава данас ствара и економски обавезну организацију. Уговор најзад претставља једну приватну конзервативну силу, док демократско друштво осећа недољиву потребу за естетаним прогресом и динамиком.

Разумљиво је онда ако уговор у таквом друштву нема више онај ауторитет који је одликовао старо право. Али тој тежњи демократије да олабави уговор јуриспруденција неће, знамо, до краја изићи у сусрет и поред доста широке власти коју је судији у тој области оставио Законик: она ће се изразити против клаузуле *rebus sic stantibus* и њеног королера теорије непредвидљивости, и неће указати нарочиту љубазност ни теорији злоупотребе права. Тада ће демократија у борби против уговора прибећи законодавцу. Овај ће ретроактивно ништити већ закључене уговоре и уопште смањивати њихову обавезну снагу било под видом правде, јавног интереса или друштвеног поретка. Демократски уговор се све мање заснива на сагласности воља, све више на ауторитету. На место слободног индивидуалистичког уговора, израза субјективног права ствара се социално дириговани уговор као израз објективног поретка. У место субјективног права настаје „правна ситуација“ и она за странке не претставља више стечено право него само наду чије испуњење зависи од законодавца или судије. Мораториуми, продужење доспелих рокова, ослобођене једне стране од обавеза или просто принудна ревизија уговора код закупа, рада, зајма, осигурања, пружају довољно примера за потврду горњих идеја. Разлоге за интервенцију законодавац ће налазити у поремећеним економским односима, у пољопривредној и трговинској кризи, у несташици станова, у новчаној депресијацији итд.

И одговорност за накнаду штете демократија више не заснива на кривици, као класично право, него на појму ризика. Том приликом Рипер умесно подвлачи да теорију објективне одговорности није проузроковала сама појава индустрије и машинизма како се то обично тврди, него првенствено демократска идеја. Заборавља се заиста да појаву машинизма и објективног ризика дели читав један век: машинизам узима маха почетком, а објек-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

тивна одговорност тек крајем деветнаестог столећа. Политичка и демократска мисао је то да имућнија класа у експлоатацији својих добара ствара нове опасности којима су изложене поглавито сиромашне класе. Да је ово тачно доказ је и проширење идеје професионалног ризика за све остале људе који раде за друге, на раднике запослене у пољопривреди, у шумарству, у трговини, у кући. Распореда одговорности за накнаду штете у демократском друштву јесте у ствари, подвлачи писац, један од начина на који се спроводи и остварује идеја социалног осигурања, дакле у исто време и идеја солидарности. Тим поводом Рипер развија једну одличну, овога пута и социалну, анализу установе осигурања и задржава се на огромној улози коју та установа игра у савременом друштву. Оно осигурава данас своје чланове не само од туђих кривица и свакодневних редовних опасности, него их обезбеђује и од старости и од младости, од болести и телесних и душевних, од сиромаштва чак, од више силе и од слепог случаја. Вођена солидарношћу демократија не може остати равнодушна према начину расподеле штете и зато ће она распоређивати ризик исто онако као што распоређује и добра. Рипер у томе истина неће видети велику егалитарну логику демократије, али ће зато нотирати негативне особине овога осигурања услед којег обезбеђени појединци развијају мању личну опрезност и напор него раније, и подвући ће потребу за већим бројем жртава ако се у овој области жели пробудити политички интерес законодавчев.

Оптужиће најзад Рипер демократију и да је разбила јединство права и изневерила идеју Револуције о грађанској једнакости коју је био привео у дело Наполеонов Законик. Доносећи посебно право за сваку друштвену класу, сваку професију, сваку корпорацију, демократија ствара класно законодавство, у коме су радници као најмногобројнији увек повлашћен сталеж. А тежак положај радника почео је да узбуђује законодавца, примећује још једном Рипер, тек од тренутка кад су радници добили гласачке куглице. Док је Законик нпр. штитио скоро искључиво сопственике непокретних добара, демократско право доноси сва решења на терет формалних власника а у корист закупаца који стварно раде земљу, само зато, по Риперу, што су ови многобројнији. Кад је у питању, међутим, сукоб интереса закупаца и радника, законодавчева благонаклоност прелази с првих на друге као политички моћније. А власт није довољно снажна да се одупре овоме распојасавању интереса и све дате олакшице падају, на крају крајева, на терет државног буџета. Присуствујемо, каже писац, сталној пљачки државне јавне касе ради задовољења појединних професионалних интереса. И Држава уместо да се одупире овој појави сама све чешће тражи сарадњу професионалних организација. Корпорација узима на себе све већу улогу и замењује Државу, толико да се данас налазимо у стадијуму распарчавања државне суверености. С друге стране модерна демократска права су строго национална и зато ужег домашаја, док је Законик носио печат универзалности те је захваљујући својим општим разумним принципима могао путем рецепција постати

скоро опште европско право, као неко ново *ius gentium*. Општи правни принципи се напуштају и скоро не виде више под наслагама посебних демократских прописа. У пракси *Code civil* се тако рећи и не примењује; његови чланови и кад се цитирају то бива скоро платонски, као што су некад навођени фрагменти Дигеста.

Рипер ће на крају књиге лојално признати да се кроз све наведене демократске напоре провлачи и једна општа висока идеја, да грађанско законодавство треба, наиме, да исправи путем неједнаког поступања друштвене неједнакости. „Некад се говорило сопственик и закупац, поверилац и дужник, послодавац и радник.... Данас се гледа је ли сопственик мали или велики, колику кирију плаћа закупац, је ли ко од њих учествовао у рату или није, је ли жењен или је нежењен, има ли деце, је ли млад или стар, домаћи или странац. Је ли поверилац физичко или правно лице, је ли зајмодавац капиталиста или ситан акционар; је ли послодавац крупан или ситан или је занатлија; је ли радник поморски, рударски, пекарски итд“.

Али ће Рипер у овим разликовањима која теже све даље да оду видети и отсуство свести о општем добру и јавном интересу. И неће моћи да одоли срцу а да још једном не зажали за старим рационалним правним принципима, плоду дугогодишњег лаганог израђивања и традиције, под којима су се развијала грађанска друштва хришћанског Запада. Не одричући хуманост и правичност новоме праву, он ће замерити демократском режиму што се своди на политичку тиранију оних који престављају силу својим бројем. Правницима ће пребацити да су издали свој позив пошто су се одрекли да изврше духовни акт суђења над апсолутизмом демократске власти. Зато његове последње речи звоне као позив на узбуну омладини, коју опомиње да се не да завести свима новотаријама демократског права, да једнакост није увек правилна и да задовољење само материјалних интереса носи собом опасност на нашу хришћанску цивилизацију.

(Свршиће се.)

Бор. А. Милојковић, адвокат — Београд.

ПОТРЕБА ДА СЕ МЕЂУНАРОДНИ СУКОБИ РЕШАВАЈУ ЈЕДНИМ МЕЂУНАРОДНИМ ПРОЦЕСНИМ ПРАВОМ, ЈЕДНИМ ЗА ЦЕЛО ЧОВЕЧАНСТВО. — ПОСТОЈАЊЕ ТОГА ПРАВА.

Имало би много тешкоће да се обележе права такозваног „слободног човека“ у природи и друштву. Да ли се ту мисли на нека неограничена права његова? Која су та права? Пошто нема неограниченог права, то нема ни слободног човека. Најтачније је да је слободан човек само фикција. Он је увек ограничен: породицом, племеном, друштвом у опште, међународном заједницом. Када смо већ овде поменули фиктивне појмове, да напоменемо да у њима лежи велика опасност јер свака идеоло-

гија која се не порађа из стварности црпе своју снагу и свој значај из себе саме, а то је већ вештачка и противприродна конструкција, која је одавно крштена именом рационализма. Чињеница је, која се сваким делом испољава све више до очевидности: да социјално осећање преставаља једну тенденцију солидарности уперену на остварење оне нужности која захтева слободу као основу за свако мирно развијање живота и правно допуштене сфере активности. Овако схватање слободе јесте услов а и садржина појма једнакости. Овако схватање слободе и једнакости нису више фикције правно-филозофске, него социјална потреба, за објективним правним регулисањем односа не само грађана, према властима него свих човечанских односа сузбијајући у исто време грубу силу и превласт јачих где долазе у сукоб необуздане анималне страсти и груба сила, које потчињавају слабије. Ток и развитак ове тенденције претставља дуг историјски процес кроз који је човечанство неминовно морало проћи.

Мало историје: људи су, пре но што су образовали државу, живели у породицама, — то је почетак њиховог социјалног живота. Правила тога породничког живота чине један део права, колико приватног, толико јавног, узимајући за полазну тачку деобе овога примитивнога права сву ону множину, и сву ону разноликост породничких односа неопходних за један социјалан живот. Имало је тамо несумњиво права и дужности јавно-правног карактера (н. пр.: право и дужност да се поштује: живот, телесни интегритет сваког члана, и до извесног степена својина: колективна и приватна схваћена као социјална, установа и функција) у границама па и изван граница породице као што има такође права и дужности карактера чисто приватно-правног (н. пр. право и дужност да поштује оне прећутне уговоре у примитивним разменама, право дати на зајам, право тражити повраћај дуга и т. д. својина у техничком и вулгарном смислу), опет како у границама породице тако и изван граница. Многобројна права и дужности чланова породице, а и саме породице исто тако, односили су се на живот како у границама породице, тако и изван породице. Управо односиди су се на живот породични посматран као целина у односу на друге породице, или у односу према члановима сопствене породице, или у односу према члановима страних породица и обрнуто; али исто тако односили су се на живот појединаца који чине породицу у односу према појединцима исте породице или једне друге породице. Разноврсна правна правила која су морала нужно управљати унутрашњи живот ових група друштвених које су породице, чине једну врсту општег права у рудиментарном стању. Ту се већ налазимо пред организованим људским друштвом. Очеvidно је дакле да је постојање организованог друштва и правна чињеница, а не само историјска. Рећи да је само историјска чињеница не значи објаснити нешто много у овом смислу, јер сви делови човечанства не пролазе истовремено кроз све фазе — има их и данас који живе у породицама. Историја је дескрипција факата и узрочности, а право је сама суштина факата и узрочности.

Историјски је цело човечанство живело по породицама пре своје садање организације, и прва клица једног међународног

права је у овим примитивним међупородичним односима. Није нетачно тврђење ако се каже да је породица први степен цивилизације. Цивилизација и међународно право такође почињу са примитивном породицом. Но овде не треба пасти у заблуду па мислити, да је ово рудиментарно право садржавало само рудименте материјално — правних норми. Не, упоредно са овима јављале су се и процесно-правне норме још од свога прапочетка.

Увећана породица, то је племе или жупа, — где су права и дужности много више развијени т. ј. сложенији и развијенији. Право (какво такво), које управља живот друштвени ове групе управља не само унутрашње односе породичних група, као једна врста унутрашњег рудиментарног права, већ управља такође и односе спољне између суседних група, јер без тога живот би био изолован и ограничен само на унутрашњост ових малих група, што би било противно фактима и немогуће замислити. Право, у смислу јавне власти управља ову групу још увек малу, на један начин сличан породици, али мало више развијен у смислу проширења. Овде се још група схвата као група одређених физичких лица, што долази као главно и на прво место, док насељена територија долази у позадину као схваћена сасвим друкчије него што данас схвата унутрашње државно право, јер та се територија мења са пресељавањем још лутајућих племена и према једном прећутном споразуму између суседних племена. Ова је територија више или мање пространа према потреби племена у географској средини, т. ј. њена је просторност сразмерна према броју чланова потребама тих племена, која деле ту територију према једном међународном (управо међуплеменском) обичајном праву да се може населити и економски искористити свака територија на којој не станују друге породице и племена, ово је право по својој правној природи већ интернационално, а карактера је материјалног. Овде се не може говорити о одређености граница територије у данашњем смислу, пошто је територија сматрана као део целе земље (т. ј. кугле земљине), која је заједничко добро, или боље речено која не припада никоме, и коју може искористити свако према својим потребама. Као што се види овај најшири појам својине земље јесте комунистички појам колективне својине земље. Онај ужи појам својине земље (:породичне и племенске својине) је мање комунистички и он је полуколективан, и ствара се доцније кад се племена вежу за одређену територију. Овде дакле треба тражити прве трагове државног и међународног права. Силом околности да се узајамно трпе, по готову и живе у једној повећаној безбедности на свету, ове мале групе племена, формирају се у једну прећутну, регионалну конфедерацију, посталу случајно — стицајем прилика, не по претходном плану, а засновану на међусобној узајамности интереса да живе у миру на једној одређаној територији, и потреби да своје удружене интересе бране. Ту се већ подразумева споразум и узајамни пристанак интересованих да живе у једној заједници на одређеној територији, а ту већ има права и дужности. Право има за корелатив санкцију, а дужност обавезу. Санкција и обавеза претпостављају власт која их примењује или нагони на

извршење. Једна таква регионална конфедерација чини овај не-
 посредни период предржавног уређења. Овде ће у погледу
 државног уређења и територија добија добро одређене границе
 са којима доцније улази у државно уређење, а са тим добија и
 исту важност које има људство које обитава ту територију. Да
 се доспе до једног потпуног државног уређења, требало је дакле
 само један корак, а то је формирање стабилности појединих
 племена на одређеној територији те конфедерације коју већ племе
 сматра за своју, и мало јаче учвршћена власт са чим нас већ ево
 у присуству једне потпуне државне власти, и ако сужене у
 сваком погледу. Ево нас већ у присуству првих права и дужности
 већ доста добро одређених, а проистеклих из најширег друштвеног
 правила: трпети другог и бити трпљен од других. Без тога било
 би највише правило живота: рат свију противу свију (*bellum
 omnium contra omnium*, или: *homo homini lupus*) што би имало за
 свој трагичан крај уништење расе људске, а што је опет противно
 природи људској и чињеницама. Највише правило права мора
 остати увек заштита човека (*Seneca*: „*Homo homini res sacra*“).
 Трпети се узајамно значи, оставити сваку групу да се изнутра и
 споља уреди према својим потребама без штете од суседне групе
 што већ означава један изванредан унутрашњи и међународни —
 правни друштвени ред, а то је већ компромис људи обухваћених
 групом са људима друге групе. Ова тенденција за компромисом
 је нужна у природи свију друштава и свих векова, и она постаје
 основно правило међународног права, и да оставимо на страну
 то што је компромис у исто време и темељ унутрашњег уређења
 сваке групе. Живот социјалан је везан за социјално осећање.
 Социјална свест је најопштији и најшири појам културне свести
 и она обухвата како моралну, тако и правну свест.

Ово је унутрашња страна оног процеса, који објашњава
 зашто су групе друштвене биле тако рећи гурнуте у такво фор-
 мирање прећутне конфедерације оним нужним примордијалним
 интересом, узајамног трпљења које почива у самој природи жи-
 вота и тежи до крајњих граница да избегне сукобе што воде
 уништењу. Овде дакле почива прва клица државе и нужне међу-
 народне солидарности. Из ових је се правила развило и доцније
 међународно право.

Из свега дакле следује: да је стање мира и уређење мира
 стање нормално а рат да остаје као изузетак од овога правила
 кроз сва времена.

* * *

Узус и објективно законодавство садржато у интернационал-
 ним уговорима признају подметима међународног права извесна
 права, која им дају могућност да предузму извесне мере, или опет
 да нешто пропусте учинити у циљу задовољења својих потреба. По-
 моћу тога признања субјекти међународног права ступају у врло
 разнолике узајамне односе: они измењују економска добра,
 тргују, дозвољавају другима да тргују посеђујући или прола-
 зећи кроз њину територију, праве уговоре грађанско-правне и
 политичке и томе подобне, а све то на извесан одређен начин

и по извесној правилности. У већини случајева све ове трансакције се врше без неспоразума и у том случају нема потребе да се говори о санкцијама у правној заштити, што не значи да је ту осуство ма каквог правног правила. Принцип остаје увек да правила међународног права првенствено важе за овај мирни међународни саобраћај који се врши и прилагођава овим правилима. Највећи део ових правила међународног права проистекао је из практике и обичаја посталих у овом мирном саобраћају, и то је редован случај примене међународног права.

Али често се дешава да свако не испуњава своје дужности које су му нужно наметнуте или које је примио драговољно. Дешава се да једно право, које припада личности моралној или физичкој, буде повређено, угрожено, буде непоштовано или оспорено или просто непризнато. Овде искрсава сукоб заштићеног права и неправга, као и потреба да се заштити нападнуто или само угрожено право. Отуда питање: како васпоставити ово повређено право, како накнадити причињену штету, како прибавити стварно поштовање и признање овога права, како обезбедити оспоравање права, једном речју како васпоставити пољуљани правни поредак и дати важност једном праву?

Пред чињеницом могућих сукоба права и интереса у међународном праву, као и у сваком другом домену права, налазимо се пред овим проблемом: да ли је боље да ови конфликти буду расправљени путем правним или политичким, ако се већ одлучило да се не расправљају употребом силе. Ако се одлучи за правни пут, очевидно је да треба тражити међународно правосуђе које се намеће само од себе. Ово зато, што су одређена правила једне судске процедуре увек више за препоруку, но поступак у путу дипломатског решења спора, пошто њихова одређеност у облицима и сталност служи као гаранција за једну правилну примену материјалног међународног права на интернационални спор, т. ј. на чињенице и правна питања који чине предмет интернационалних спорова. На овај начин се процесно међународно право у опште појављује као један моћан бедем за безбедност и слободе оних који траже међународну-правну заштиту, и као правна заштита противу оних који газе међународне обавезе и дужности, а исто тако и противу оних на које спада дужност да подједнако и једнолико примењују правила тога међународног поступка, јер ако се примена правних правила не би вршила по сталним правилима увек је могућа злоупотреба. Ово зато јер егзистенција и правна добра свију предмета међународног права (т. ј. оних на које се има применити међународно процесно право) ефикасно су заштићени само ако се има једно процесно право које гарантује непристрасност за решење међународних конфликта. Потреба за једном процедуром је толико очевидна да је у другим доменима права подигнута на степен првог реда. Да ли се онда по изузетку сме допустити да само огроман домен међународнога права може остати без признатог процесног права, које треба да човечанству гарантује стварну сигурност? Без права међународног поступка, не би се знало како да се расправе међународни спорови. Истина правила овога поступка често престављају права

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

ограничена права и истинске нападе на права ималаца права у случајевима када су они приморани да се подчине правилима поступка, и због тога и треба једна велика предострожност у његовој употреби, што опет чини са своје стране да је од првокласне важности избор оних који ће примењивати то право.

Правила међународног поступка имају јаван карактер као и свако друго процесно право. Ова су права и дужности у поступку међународном у јавном интересу т. ј. јесу од опште важности, или друкче речено она су у једном очевидном интересу заједнице. У томе је оправдање њине егзистенције. Да се боље одреди овај интерес треба потврдити: да је општи интерес овде схваћен као интерес већине која чини међународну заједницу, јер овде где се ради о међународним споровима и о споредним правима увек може бити подељених мишљења. Без обавезног правног поступка међународни спорови би се решавали једино дипломатским путем или силом, што и чини највише да се вољно прибегава правним правилима једног обавезног међународног процесног права.

Ако би се међународни правни спорови решавали било по случају, било по вољи јачег или опортунитету политичком, било би за сажалење у највећем степену јер би понизило човечанство да се врати у варварство и незаслужену беду. Ако се међународни спорови не би решавали према објективним правилима једног позитивног права, према нормама утврђеним унапред пре насталог спора, ко би могао стварно да гарантује да не би био одлучујући фактор: час нека јача сила, која би била у стању да учини да превагне њен разлог „њено право“, час нека коалиција две или више малих сила које би успеле да наметну своју вољу правосуђу посредством чисте силе.

Чињеница да се неко мора подвргнути процедури (т. ј. бити тако рећи објект једног процесног јавно-правног поступања), изгледа на први поглед само једна обавеза, само једна дужност, подчињавање, но та дужност има један корелатив, који лежи у праву тог објекта, да се у његовом правном спору обави један одређен низ радњи како за заштиту правног поретка тако за заштиту његових права и интереса. Са овим та личност постаје пуноправни и равноправни субјект правног спора, а не само објект што у неколико изгледа на први поглед. Дакле наличје поменуте обавезе јесте једно несумњиво важно право. И не само у домену унутрашњег административног права да се може говорити о субјективним правима појединаца, где спада такође и оно њино право на утврђену, објективну процедуру засновану на позитивним правилима¹, него у опште у домену свега права како унутрашњег тако и спољашњег, треба и мора се признати право субјектата на утврђену процедуру, јер друкчије, то би била стварна негација материјалног интернационалног права.

И државе, као и физичка личност, имају у међународном спору несумњиво право на поступак заснован на позитивном праву

¹) J. Barthélémy: *Essai d'une théorie sur les droits subjectifs des administrés.* Thèse, Paris 1899.

у међународном спору, у коме су само оне, свака за себе, само једна странка. Лишити их тога права значило би завести их у домен активне администрације, где све скоро зависи од драге воље онога ко има у рукама и фактички врши власт ослањајући се на државну силу. Кад се сад има у виду, да су саме државе странке у спору, онда би примена принципа унутрашњег административног права стрчала као нелогичност и изазвала би често још јача трвења и оне често, врло често не би биле у стању да дефинитивно окончају спор. И с друге стране то би било нелогично и неприхватљиво, јер би значило практички начинити од целог процесног права једну процедуру чисто суверену, али арбитрарну, која црпи свој ауторитет и снагу само из воље јаче стране у спору по некад комбиновану с правом на неку врсту апела на међународне конференције и конгресе, где се унапред ништа не може рећи о исходу спора, где све зависи од „околности“ које се опет у опште узимају инспирисане разлозима политичке опортуности.

Циљ друштвене правне организације је опште човеково добро. Једно правосуђе стављено у службу ове организације служи томе да се допринесе што више благостању моралном и материјалном људи, и да се то правно и оствари. Општа потреба целог човечанства захтева да постојање, остварење и уживање ових права буде обезбеђено од многих повреда. Отуда се јавља потреба, за правном заштитом целог правног поретка и за једним разумним и сношљивим статус кво.

У свакој социјалној групи постоји једна специфична правна свест о потреби за разумним решењем сукоба на основици права. Нема ни једне социјалне групе садашњице и прошлости без ове правне свести, јер се без ње социјална група не може формирати ни држати. Тако од једне социјалне групе до друге ова правна свест несумњиво обухвата цело човечанство, на тај начин да се њоме цело човечанство сједињава у једну целину. Чак и они делови садањег човечанства, који на први поглед имају слабу садању друштвену организацију, и они нису без овакве свести, па ма она била у једном рудиментарном облику. Јединство људскога рода на кугли земљиној — то је данас факт о коме говоре доста мислилаца, и њина мисао брзо осваја све већи број људи, јер факт постаје све очевиднији. Данас већ човеку ништа није тако далеко на кугли земљиној да не би могао да уђе у сферу његових интереса; ништа важније не може се десити ма у ком куту земље да не заинтересује цели свет. О судбини једног авиона залуталог у северне магле данас се интересује цело човечанство... ну истина је да та правна свест има своје поступне варијације од групе до групе, и она није ни у једном даном моменту иста свугде. Може се са извесношћу рећи да је један идеал коме треба тежити, да она буде свугде иста, али факт је да она то данас није, и да то тешко може и приближно бити. Оно што је чини специфичном и различитом од других правних свести других група садашњице и прошлости има се приписати разликама природе у друштвеним срединама и економским чињеницама које су променљиве, и нужно различите једне од других по сре-

динама. Све ово и чини у пркос тежње да се изједначе ове разнолике варијације у правној свести — да то није могуће постићи, јер се томе противи географска средина, клима, облик и суштина средине, природе и други фактори.

Без ма каквог правног решења међународних приватних спорова човечанство би било у вечитом бруталном сукобу. Сукоби би се решавали на један мало жељен начин, што би изазвало потресе и преокрете друштвене, са поразним дејством, нарочито зато, што би се ово дејство претставило као реакција против угњетавања који га је претходно изазвао. И сам тај факт што се овако по правилу не дешава у организованом интернационалном друштву јесте доказ за постојање утврђених правила једнога међународно-правнога поретка. Тај је поредак био неопходан и њега мора неминовно да прати једно организовано међународно судство, јер се потпун правни поредак не може замислити без једног таквог судства као свог пратиоца, а друго, судство је у својој суштини и крајњој линији само највиша санкција материјалног права.¹

Милорад Антонијевић, адвокат — Београд.

ПРАВО И МОРАЛ

Summum jus, summa iniuria, каже дубокомислена латинска изрека: „Највиша правда је највиша неправда.“ Ма како противречно да звучи ова песимистичка истина, онај ко познаје чудне путеве правничног мудровања, тешко да ће сматрати ову изреку за претерану.

Наравно да би идеално стање људског друштва било, да закони при најстрожијем тумачењу увек задовоље урођени морални осећај. Али као и свако друго људско дело може и повремено важеће право бити само несавршено. Законодавци нити су свезнајући нити пророци. Према томе могу закони бити само норме, које се могу узети у обзир по људском предвиђању на могућности, које се појављују у пракси. Али пошто је живот у својим проналасцима неисцрпан, то ће се увек догодити случајевима, на које се не могу применити важеће норме. И баш у таквим случајевима интерпретирају се закони најстриктније, дословно, тако да противрече здравом људском разуму. Наводим за ово неколико примера из примене аустријског грађанског законика, пошто је овај био изворник нашем грађанском законнику, а који ће то утврдити.

Један честити млад чиновник био је верен са једном лепушкастом девојком из малограђанске куће. Једнога дана младић је донео својој вереници једну срећку. Пола у шали рекао јој

¹ Овај чланак идејно је у вези са расправом „Постављање проблема једног међународног процесног права“, који је изашао у једном од претходних бројева. Идејно везани везане су и расправе дате „Архиву“ и „Правној Мисли“ истовремено. Све ове идеје су колико правне, толико и социолошко-философске, и зато би била пожељна широка дискусија о њима.

је: „Доносим ти главни згодитак као веренички поклон.“ Судбина се је нашалила и срећка је ускоро извукла главни згодитак од 100.000 мирнодопских круна. Вереник је био срећан због среће веренице, а ова опет због добијене велике суме. Малограђанска кћи постала је од једном сјајна партија, око које су се многи борили и вереник је на жалост утврдио, да је вереница према њему све хладнија и да под свима могућим изговорима одлаже венчање. Јднога дана она му опорим речима саопшти, да раскида с њиме веридбу. Она је претпоставила отменијег просиоца маломе чиновнику. Сав огорчен вереник је тражио, да му се врате његових 100.000 круна, а које је он сматрао као веренични дар. Али девојка није ни помислила, да му ову жељу испуни. Одбијени вереник поднео је после тужбу за повраћај вереничког дара. Сва три суда сложила су се једногласно у једној особитој пресуди: Тужилац је одбијен од његовог тражења. Једно му је само признато, да је тужена дужна, да му накнади куповну цену срећке, дакле једну смешно малу суму.

Ова природном правном осећању једва разумљива пресуда образложена је тиме, да тужилац са срећком није више покљони туженој него једну могућност на згодитак. Само ово и ништа више она је дужна, да му накнади.

Други случај. Био је један господин прилично мрачне прошлости који је живео од разних сумњивих послова. Он се приближио једној усамљеној старијој госпођи, која је имала 10.000 шилинга уштеђевине. Овај каваљер умео је да придобије даму, тако да му је она потпуно веровала. Он јој је испричао, да се ни у једном послу не може зарадити толико новаца као трговином са заложницама, а којим се послом он сада бави. Ако она жели, он може на овај начин за годину дана да јој удвостручи капитал. Она му је предала сав свој новац и он је ових 10.000 шилинга употребио на трговање заложницама и зарадио је много новаца. Али госпођа од свега тога није видела ни новчића. Када је по истеку једне године тражила своју тешко стечену уштеђевину, па исту није добила, она је тужила за повраћај новца. Дужник је истакао особит приговор, да је овде у питању тражбина — која се противи добрим наравима. Пословање са заложницама је забрањено, а тужиља је из истог хтела да извлачи користи. Новац поверен за забрањене циљеве не може се тражити натраг. И гле, „морални“ дужник имао је успеха са својим приговором. Тужиља је изгубила парницу и тиме сву своју уштеђевину.

Како је некада било добро блаженом краљу Соломуну. Пошто тада није постојао још *Corpus juris civilis*, већ је правда изрицана једино по начелима правиче и разума, лако му је било да донесе чувену „соломунску пресуду“ у класичној распри двеју жена око детета. Као што је познато наредио је овај велики познавалац људи женама претворном збиљом, да дете пресеку његовим мачем на две половине, па да свака узме по један део. Док је једна жена била одмах готова, да изврши краљеву заповест, дотле је друга узбуђено узвикнула, да ће дете радије оставити својој супарници, само да остане у животу. Краљ је дао дете

овој честитој жени, јер из ње је проговорила материнска љубав. Сваки ће одобрити ову одлуку, јер ако ова жена случајно и није била права мати, ипак је била достојна и вредна да то буде.

А како би данашњи суд поступио када би имао да расправи исти случај? Према једном одличном аустријском правнику — поводом напред цитираних и других сличних случајева — „Соломунов случај“ нашао би једно чудно решење пред савременим судом. На место Соломуна суди модеран суд, који саслушава обе жене исцрпно, извиђа, наређује преглед крви и антрополошко истраживање. Али све је узалуд, јер су одојчад обе жене била једно другом веома слична. Једна од двеју жена имала је несрећу да своје дете у сну тежином свога тела угуши. Сада свака тврди да је то она друга учинила и да је заостало живо дете њено. За време овог замршеног спора ово дете је смештено у неки завод о државном трошку. Пошто нема поузданих сведока, то је немогућно утврдити идентичност одојчета. А резултат? Пошто обе жене изгледају веродостојне то дете не може бити досуђено ни једној од њих двеју, ма да је без сумње једна права мати. Тако мора дете да одрасте као сироче, док материнску љубав прождире безмерна чежња. *Summum jus, summa injuria!*

Мух. И. Гајић, члан Управе града Београда

О ЗАШТИТИ ПРАВА ЗАКУПОДАВЦА ПО § 686 ГРАЂ. ЗАК.

О заштити права кућевласника због дужне кирије, писато је опширно у нашој правној литератури а нарочито у Браничу. Претресана су сва питања о томе у чему се састоји та законска заштита у смислу прописа § 686 грађ. зак. и докле се она протеже. Поред права законодавца, третиране су и његове дужности, а наиме, да је он дужан, после употребљеног свога права, којим је ствари његовог кираџије задржао у залогу због дужне кирије, правдати то задржање предајом тужбе надлежном суду. Напоменуто је и то, да је закупавац ово дужан учинити у сваком случају, било да то задржање тангира само кираџију, било опет да оно тангира неког другог повериоца са судском залогом, или пак њих оба два. Ти су појмови расчишћени, и о томе нема више никакве сумње, бар ми тако мислимо.

Оно пак, што још увек ствара пометњу код органа који су по закону позвани да интервенишу у заштити кућевласничких права, то је тумачење, или боље рећи то су разна тумачења а на име: да ли је закупавац у моменту тражења заштите својих права због дужне кирије, дужан да власти, којој се за ову заштиту обраћа, поднесе писмену претставку, или лично претстане истој и код ње се саслуша, плативши таксу — разуме се — у оба случаја, или је довољно да се само власти обрати директно, или индиректно, па да му она пружи ту заштиту?

По нашем мишљењу ово све зависи од случаја. Нема никакве сумње у то, да је и закуподавац дужан, као уосталом и сваки други, да се власти за сличан случај обрати са писменом претставком снабдевену прописном таксом, али има случајева где је то немогуће. Има случајева када закуподавац примети да се његов кираџија сели из стана; износи ствари и одлази. Њему је у таквом случају немогуће да пише молбу; да је носи и предаје власти, и да чека одлуку, јер док он то учинио буде, свака интервенција власти ће постати илузорна, јер ће већ бити касно, пошто би дотле кираџија већ изишао био, и ствари однео, сасвим или делимично. У том случају би закуподавац био у врло незгодном положају, јер прво и пре свега, он је лишен законске залоге коју у смислу § 686 грађ. зак. има на стварима његовог кираџије, односно права, да се из тих ствари првенствено и пре свију других наплати за дуг од кирије, и друго, он у том случају мора код надлежног суда подизати тужбу противу његовог кираџије, и доказивати да му он дугује кирију, док би у случају, да је закуподавац задржао ствари, његов кираџија морао доказивати да је кирија плаћена.

Због оваквих случајева су и власти увек на прост захтев закуподавца да се кираџија спречи у изношењу ствари, — интервенисале одмах и пружале закуподавцу закону заштиту, сем случаја — разуме се — кад кираџија уредним признаницама докаже, да је кирију платио. Предлог за задржање и записник о томе задржању, сачињавани су на лицу места проведене интервенције, а остале формалности у колико се нису могле обавити претходно, употпуњаване су накнадно. Чак и онда, када би се у осутству самог закуподавца, у име његово јављала његова жена, пунолетна деца, послуга или пазикућа, давата је закона заштита, само ако кираџија не докаже да је кирију платио, а закуподавац би накнадно одобравао поступак, чиме би и та формалност испуњена била.

Нема сумње да би власт погрешила, односно она би се огрешила о своју дужност, ако би одбила да пружи асистенцију закуподавцу у сличним приликама са мотивацијом, да је потребно поднети писмену молбу, односно да закуподавац треба да се обрати власти сам и лично, а не преко његове породице и послуге. Кад има времена и могућности, ово треба захтевати, али кад је то немогуће испунити, дужна је власт у границама могућности пружити закуподавцу заштиту, јер му је право на задржање ствари његовог кираџије законом загарантовано, а кад се нечија права вређају и кад се власт о повреди тог права, или о неповреди истог може одмах уверити, онда је она дужна да интервенише и на усмени захтев закуподавца, па и на захтев његових млађих у његовом осутству, или у случају да је он спречен да то своје право врши. Она власт, која је дужна да прибави важност сваком праву, било оно стечено одлуком суда, било по сили законских прописа, — била би надлежна и за пружање заштите закуподавцу, а то је полицијска власт.

Сада да видимо, како стоји ствар када је право закуподавца угрожено приликом пописа које врши извршна власт код кирај-

чије који поред осталог дугује кирију, а који попис има за циљ, да обезбеди тражбине трећих лица по судским одлукама.

Некоји правници тврде, да се и у оваквим случајевима закупавац мора појавити лично код извршног органа који попис врши, и чинити употребу свога права т.ј. задржавати ствари његовог кирајдије што ако не би учинио, било због тога што је отсутан или што је спречен, да се претставке и усмени захтеви његове породице: жене, деце и његове послуге, не би смеле уважити, већ би се ствари имале пописати и предати повериоцу по судској одлуци, баш иако кирајдија-дужник не би имао признанице о плаћеној кирији, или би шта више и сам признао да кирију дугује. Овакво резонување је најмање правничко, јер кад је власт дужна на захтев кућевласника да интервенише, и пружи му законску заштиту онда, када му право залоге угрожава сâм кирајдија, — онда по чему би и на основи чега та власт могла одбити да му то право заштити, кад се већ ту, на лицу места налази, и кад је већ опште позната ствар, да закупавац има прече право наплате због дуга од кирије, од свих осталих поверилаца.

Према установама § 471 грађ. суд. поступка, поред осталих ствари у том зак. пропису поменутих, *за извршење пресуда судских не могу се узети у попис ствари које би за безбедност кирије нужне биле.* Прописи § 471 грађ. суд. пост. установа су јавно-правног карактера што значи, да власт по званичној дужности мора да мотри да се права, која су тим зак. прописом загарантована, и респектују. Према томе, правни је апсурд, и чисто непознавање закона, свако тврђење, да се власт може и оглушити о истакнуте приговоре односно права на ретенцију ствари због дуга од кирије, ако тај приговор приликом пописа за обезбеду тражбина трећих лица, не би учинио закупавац лично, већ би то чинила његова жена, деца или послуга у његовом осуству, али у име њега. Забрана се може ставити на овакве ствари, али у том случају закупавац има право задржања.

Према томе, довољно је, да је извршној власти од стране закупаваца, директно или индиректно стављено до знања да му дужник, — чије су ствари требале да буду узете у попис за обезбеду тражбина трећих лица по судским одлукама — као његов кирајдија дугује кирију, па да се та власт заинтересује за тај случај, или на тај начин, што ће, ако кирајдија буде порицао да кирију дугује, од њега признанице о исплати кирије тражити, или ако кирајдија буде признао, па чак шта више и тврдио, да дугује кирију, а поверилац по судској одлуци за чији је рачун те ствари требало пописати и изнети, — то буде оспоравао, — онда би се он имао позвати да докаже да је кирија плаћена, и то ту одмах на лицу места, што ако не би успео, ни ствари у залогу не би добио. Односно он би имао право залоге само на оном остатку ствари, које преостану пошто се кућевласник обезбеди, у колико би се оне по закону у попис узети могле.

Што се тиче злоупотреба, које могу да врше споразумно кирајдија и његов закупавац, истичући фиктиван дуг од кирије

приликом пописа по тражбинама трећих лица, а у циљу да се дужник-кирајџија заштити, и ова тражбина осујети, — томе на супрот могло би се истаћи и то, да има случајева фиктивних тражбина по судским одлукама које су споразумом дужника-кирајџије и тога повериоца по судској одлуци засноване, а у циљу да се закуподавац изигра, односно да се његова тражбина због дуга од кирије осујети.

Зато извршна власт не може, нити сме чинити претпоставке о фиктивности тражбина, ма са чије стране та тражбина долазила. Власт се мора ограничити на то, да учини оно што је дужна по закону учинити. У сваком случају ствари треба увек пописати, па на приговор закуподавчев, да му се кирија дугује, исте треба њему предати на чување под закону одговорност, с тим, да у року од 15 дана уредном тужбом код надлежног суда правда то задржање, што ако учинио не би, ствари ће се од њега одузети на захтев повериоца за чији су рачун пописате, и овом последњем предати у залогу и на чување под закону одговорност. Без предлога повериоачевог извршна власт у овој ствари не би могла интервенисати.

Ако би се догодило, да закуподавац, приликом пописа ствари његовог закупца за обезбеду тражбина трећих лица по судским одлукама, не употреби своје право задржања због дуга од кирије те се ствари и изнесу, — онда он не би имао право тражити повраћај ствари, а губи и привилегију да се првенствено измири. Али ако би власт, и поред тога, што је закуподавац лично, или преко својих укућана или млађих, истакао право задржања ствари његовог закупца због дужне кирије, — ипак ствари изнела, и предала коме од поверилаца — трећих лица закуподавац би имао право тражити да му се ствари врате у залогу, и он би то и добио.

Сасвим је неосновано и депласирано смешати овај случај, када власт и поред истакнутог права на ретенцију ствари због дуга од кирије од стране закуподавца, ипак ствари изнесе под ма каквим изговором — са случајем, када купац сам изађе из закупног добра и ствари изнесе. У првом случају власт дејствујући по званичној дужности и прибављајући важност једној судској одлуци, приватно правне или јавно-правне природе, у корист једног приватног лица или јавно правне установе, — вређа права трећег лица — закуподавца, док у другом случају је чисто приватно правни одношај између двају приватних лица, који одношај они у спору код надлежног суда, имају да расправе. Случајеви су ови сасвим различни, и по начину извршења, а и по последицама које следују, односно од начина на који су ствари у конкретним случајима изнете, зависне су и последице, које су различне, и производе различна правна дејства.

Ова заблуда, да изношење ствари које су нужне за обезбеду дужне кирије од стране власти, приликом пописа за рачун трећих лица, и поред истакнутог захтева на задржање због дуга од кирије од стране закуподавца, — производи исте последице, односно исто правно дејство у корист онога коме су ствари у залогу предате, као и код случаја кад кирајџија сам изиђе и

WWW.UNIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ствари изнесе, другим речима, да закуподавац у том случају губи приоритет у наплати, — дошла је код некојих правника, врло вероватно због одлуке Касац. Суда отштампане код § 686 т. 3. по којој: док су ствари у закупном добру, кирија у спору доказује да је кирија плаћена, а кад изиђе и ствари изнесе, — закуподавац доказује да кирија није плаћена. Међутим идентификовати случај уредовања власти са случајем поступака приватних лица права је бесмислица. У међусобним односима приватна лица могу манипулисати слободно у колико није повређен какав јавно-правни интерес. Закуподавац на пример може дозволити да његов киријаџија изнесе ствари из закупног добра, иако кирију није платио. Свако лице има права располагања са својим стварима, те ове може по својој вољи употребити, отуђити или уништити; таква лица могу чак и најнужније ствари отуђити, продати, али власт такве ствари не сме у попис узети за измирење приватно-правних тражбина, јер је то забрањено. И кад је по закону забрањено узети у попис ствари које би биле нужне за обезбеду дужне кирије, онда власт то има да респектује и на то по дужности да пази.

Како се стиче залага по судским одлукама прописано је у грађ. суд. поступку. Ако је власт, прибављајући важност једној судској одлуци поступила у духу прописа грађ. суд. поступка, и ако је мотрила и на друге одредбе законских прописа да не повреди право трећих лица, онда ће извршено обезбеђење остати у сили и снази. Повреди ли власт права трећих лица, — у овом конкретном случају то би се односило на закуподавца — на тај начин, што би пописане ствари изнела и предала повериоцу по судској одлуци, иако то закон забрањује због тога, што су те ствари нужне за обезбеду дужне кирије, или су туђе ствари, или најнужније ствари, — онда ту нема залог, при свем том што би такав поверилац баш и изнео те ствари, и што би их он чувао макар и годинама. Суд би на крају крајева досудио право ономе коме оно и припада према зак. прописима не обзирући се на то, како је извршна власт поступала. И шта би онда било? Било би то, да у случају неправилног пописа и незаконито стечене залог, на тај начин што би ствари противно зак. прописима изнете и у залогу повериоцу предате биле, стајале у залози до окончања спора више месеци или година, и тиме проузроковале трошкове око чувања и издржавања, који би далеко премашали вредност ствари, те би ситуација била оваква: ствари су досуђене трећим лицима или као њихова својина, или као залог, али их они не могу подићи јер трошкови које тражи старалац за чување премашају њихову вредност. Да би се обештетила, таква лица имају права да туже првенствено повериоца који је ту штету проузроковао, а у колико се од њега наплатити не би могла, тужила би извршног органа а на крају крајева и државу за накнаду штете. Обично се овом тужбом обухватају сви напред побројани: и поверилац, и извршитељ и држава.

Из овога се види колике су последице једног неправилног рада извршног органа, те је у спровођењу извршења потребно и пуно разумевања у послу и савесности и такта, да се посао обави како треба.

СУДСКА ПРАКСА

И ако у пресуди, којом је задруги признаш право, да женском дешешу умрлог задругара исплати припадајући део у новцу, у смислу § 529. Грађ. Зак. није одређен и рок за исплату, ипак се она мора одједном положити а не у отплатима. У прошивном задруга губи право на исплату. (Одлука Опште суднице Касационог суда од 30 децембра 1933 г. Бр. 8663).

Тужиоци Пантелија и Ђурђе претставили су суду, да су решењем неспорних дела судије упућени на парницу противу тужене Смиљке, да тим путем докажу, да она нема права да дели имање, које претставља део њеног оца Луке па су је зато тужили и молили за пресуду у смислу тужбе. За доказ свога тражења поднели су пресуду првостепеног суда, из које се види, да је њиховом оцу пок. Николи дато право, да може маси пок. Луке исплатити њен део имања и њихов отац пок. Никола исплатио је целокупну суму, колико су вештаци били проценили, за доказ чега су поднели три квите од 1-VIII-1906, од 20-IX-1907 и 15-X-1910 г. из којих се види, да је маси пок. Луке целокупна сума од 2.790.— дин. исплаћена, па да према томе ни кћи пок. Луке, тужена Смиљка, као Лукина наследница, нема право на део имања у природи. Горња пак пресуда првостепеног суда постала је извршном.

Тужена Смиљка навела је, да је поменутом пресудом првостепеног суда досуђено њој, односно маси њеног оца пок. Луке, право на половину имања, које је сад у спору а у исто време том пресудом дато је тужилачкој страни право, да тај део исплати по процени, што ако неби учинила, да она тужена Смиљка има право одвојити део, који јој по истој пресуди припада. Тужиоци нису по пресуди исплатили припадајући јој део имања, и ако је од пресуде, односно њене извршности прошло више од двадесет година, према чему су изгубили право на исплату.

Окружни суд у Ваљеву нашао је да је отац тужилаца пок. Никола, према издатој пресуди првостепеног суда, имао исплатити део непокретности маси пок. Луке по извршности пресуде али да он то није учинио, већ је процењену суму исплаћивао у ратама, на што није имао права, већ је био дужан да исплату изврши одмах у целини. Зато је тужиоце одбио од тражења Београдски апелациони суд преиначио је пресуду окружног суда и својом пресудом од 20-II-1933 г. Бр. 1396 пресудио да тужена Смиљка нема права на део наслеђа свога оца, у колико се тиче непокретности, у природи, са разлога:

Што поменутом пресудом првостепеног суда, коју је тужилачка страна поднела, није био одређен рок исплате, нити је уговорено, дали ли се исплата има у целости или у ратама извршити, те су у смислу §§ 882 и 887 грађ. зак. тужиоци потпуно испунили своју обавезу према туженој страни, не чекај, ни опомену за плаћање а за доказ кога су поднели и квите о положеним свотама у 2.790.— дин., колико је пок. Никола био дужан укупно исплатити. На откупну цену у ратама тужена Смиљка ничим није приговорила, те се има узети, да је прећутно признала такву исплату т.ј. пристаја, да се она исплати у ратама.

Касациони суд примедбама свога III одељења од 31-VIII-1933 г. Бр. 5097 поништио је горњу пресуду Апелационог суда са следећих разлога:

„Извршном пресудом ваљевског првостепеног суда од 11-XI-1901 г. Бр. 37020 на којој је заснована пресуда Апелационог суда, признато је право маси пок. Луке, коју представља тужена страна, на половину задружног имања а пок. Николи, оцу тужилаца остављено је право, да до извршности пресуде ту половину исплати у готовом новцу у суми 2.790.— дин., што ако не учини, онда да буде дужан уступити маси Лукиној, коју представља тужена страна, досуђену половину означеног имања у пресуди у природи. Дакле овде је у питању извршење једне пресуде, коју је одобрио и Апелациони и оснажио Касациони Суд. Пресуде се увек извршују у целини а не делимично, ако друкчије у њима није означено а у смислу прописа главе XVII грађ. суд. пост., који говоре о извршењу. Тако по § 464 грађ. суд. пост. полицијска извршна власт дужна је пресуду или решење у свему извршити, из покретних ствари најдаље за шест недеља а из непокретности најдаље за три месеца, баш да би се највећа непокретна добра и у више страна имала продати. Рок се овај рачуна од дана, када је извршна власт примила судски налог за извршење или када јој је на извршење поднесена извршна судска пресуда.

По горњој пресуди отац тужилаца Никола имао је право, да по извршности пресуде, половину имања, што га је држао, исплати у целини одмах а из призна-

ница и признања обеју парничних страна види се, да он ту суму није исплатио ни после неколико година, па дакле ни за три месеца, што је полициској власти највише остављено за извршење.

Из решења судије за неспорна дела од 15 II 1926 г. види се, да је ова пресуда постала извршном 15-X-1904 г. да су стараоци масе Лукине тражили, да се маси Лукиној имовина досуди у природи, јер се Никола није користио правом исплате исте имовине у готову и да је сам Никола признао да је дао један део али не све зато, што није био у могућности да све у готову исплати.

Кад све то стоји, овде није у питању извршење обичне уговорене обавезе, да би било места плаћању по прописима §§ 882 и 887 грађ. зак. на које се Апелациони суд погрешно позвао, већ је овде у питању извршење једне извршне судске пресуде, која се има извршити по одредбама, прописаним за извршење свих судских одлука. Рок за извршење ове пресуде био је онда, кад је пресуда Бр. 37020 постала извршном, као што је у њој и назначено и тада је требало одмах исплату учинити, ако се хоће тим правом да се користи.

Исто тако, погрешан је навод Апелационог суда, да тужена Смиљка није учинила никакав приговор на отплату откупне цене у ратама, извршену од стране Николе, кад се из наведених решења види, да су стараоци масе Лукине чији је наследник Смиљка а која представља тужену страну, тражили још раније да се имање њој додели у природи, што није плаћено на време у готову, иначе, да тога протеста није било, не би ни дошло до овога спора.

Зато је потребно да Апелациони Суд право тужиоца оцени према преданим наводима и Законским прописима, имајући у виду све доказе обеју страна, па онда да донесе своју пресуду*.

Апелациони Суд није усвојио ове примедбе, већ је у писму од 21-X-1933 г. Бр. 466 дао следеће противразлоге:

„Апелациони суд не може да усвоји гледиште Касационог суда о примени § 464 грађ. суд. пост. у овоме спору, јер прописи овога наређења односе се искључиво на извршне власти и немају никакве важности за дужнике а ово тим пре, што су извршне власти по § 466 грађ. суд. пост. дужне да опомену дужника на исплату дуга по пресуди, па тек после петнаест дана, да приступе принудном извршењу. Што је полиц. власт толерирала пок. Николу и није по § 464 грађ. суд. пост. извршила наплату, већ му исплату у ратама примала, не може се на штету пок. Николе приписивати, већ тужевој страни, која је имала право по § 464 грађ. суд. пост. жалбом извршну власт на извршење пресуде нагнати.

Најзад, Апелациони Суд не може усвојити ни резонување Касационог суда о примени §§ 882, 887 и 895 грађ. зак. јер је суд у поднетој извршној пресуди био дужан одредити пок. Николу рок, у коме ће откупну цену маси положити, а кад су то првостепени, па и виши судови пропустили учинити, онда се и на поднету извршну пресуду имају применити на ред нав. дене одредбе материјалног, грађанског законика, т.ј. због овога пропуштања судова, да одреде рок исплате, не може се негирати право пок. Николе да исплату изврши по одобрењу извршне власти, као што је по поднетим квитима учинио*.

Касациони Суд у својој општој седници усвојио је примедбе свога одељења а ове противразлоге одбацио.

Одлука опште седнице од 30-XII-1933 год. Бр. 8663.

Кад је потраживање пореског дужника цесијом прешло у својину другог лица, онда држава за дужну порезу нема право првенствене наплате према цесионару, ако пре извршене цесије није стекла законско право на истом потраживању. (Одлука Опште седнице Касационог суда од 16 фебруара 1934 год. Рев. бр. 140.)

Решењем трговачког суда тужилац Р. упућен је на парницу, да докаже, да је пречи у праву наплате од Државе Југославије из депозита, који се води код истог суда, за износ од 109.516 дин. колико држава потражује из истог депозита на име дуговања порезе фирме К. и М. и која је сума дозначена у депозит од Општине Београдске као остаток примања фирме К. и М. и које је примање поменути фирма уступила — целирала њему — тужиоцу према цесији код кварта В. од 6 IX-1929 год. Зато је тужио Државу и тражио пресуду, да држава није прева у праву наплате из истог депозита, пошто је он према цесији, у смислу §§ 226 и 867 грађ. зак. постао једини власник овог примања фирминог од општине. Осим тога навео је, да по чл. 146 Закона о порези држава има законску залогу само на непокретностима њених пореских дужника, док то право она нема на

покретностима дужниковим, већ то право по чл. 31 Уредбе о осигурању и принудној накнади порезе стиче тек забраном. Међутим пореска управа — држава — није поступила по наведеном законском пропису т. ј. није све до 6 септембра 1929 г., кога је дана примање фирмино прешло у тужиочево својину, писменом доставом саопштила да задржава право залогe на примање.

Окружни суд за град Београд пресудио је, да тужилац има првенствено право наплате из означеног примања фирме М. и К. пошто је тужилац извршеном цесијом постао сопственик истог примања а држава до извршене цесије није узабранила означену суму за дужну порезу. Ову пресуду одобрио је и Апелациони суд.

Касациони суд примедбама свога II одељења од 21-X-1933 г. Бр. 6818 поништио је пресуду Апелационог суда са следећих разлога:

„Кад се из тужбе и одговора на тужбу а нарочито из приложеног извода о разрезу порезе види, да у дуговану суму порезе дужника К. о чијем се првенству наплате води спор, улази, како дугована пореза, разрезана за раније време пре 1-I-1929 г. тако и дугована пореза за 1929 год., онда је суд био дужан претходно да извиди: колико је дугована пореза за време до 1-I-1929 г., од када је садашњи закон о порези ступио на снагу а колика је сума разрезана по садашњем закону т. ј. за годину 1929.

По садашњем закону о порези а на име по чл. 146 држава има привилегисану залогу на непокретно имање пореског дужника за порез, који то имање дугује. У конкурсу са заложним повериоцима дужниковим држава има право првенства према њима за ненаплаћену порезу за последње три године рачунајући до дана продаје имања. У погледу покретности пореског дужника држава нема те привилегије, већ се у том погледу ставља у исти положај, као и остали повериоци и заложно право мора и држава за дуговани порез на покретностима дужниковим тражити и стећи на исти начин, као и приватни повериоци а према прописима грађанског законика и грађанског судског поступка. Према томе, у погледу овога пореза Апелациони суд је правилно нашао да држава нема прече право од тужиоца за наплату дуговане порезе за 1929 год. из судског депозита.

Што се тиче дуговане порезе за време пре, него што је ступио на снагу нови закон о порези, односно садањи закон а то је до 1 јануара 1929 год. ожалбена пресуда није на закону основана са разлога, што се право привилегисане залогe државе за наплату дуговане порезе, који је разрезан по ранијем закону о порези, који је важио до 1 јануара 1929 год., не може ценити по новом закону о порези, који је доцније ступио на снагу, већ се има ценити по дотадањем закону о порези, који је био на снази и по коме је разрез порезе и учињен. Ово се види из § 158 од II садањег закона о порези, по коме се и невршени разрез порезе до 1 јануара 1929 год. имају извршити по одредбама ранијег закона о порези а разрез као и наплата порезе по чл. 165 истог закона вршиће се само за припадајући порез од дана ступања на снагу тога закона а то је 1 јануара 1929 г.

Према овоме и све повластице и привилегије, које држава ужива за наплату дуговане порезе имају се ценити по закону о порези, по коме је разрез порезе извршен а не могу се повластице у погледу првенства наплате ценити, нити одређивати по одредбама другог закона о порези. С тога и Апелациони суд у оцени питања првенства наплате дужне порезе дужника К. из судског депозита за време до 1 јануара 1929 г. има да цени по одредбама закона о порези, који је у то време важио а на име по чл. 108 истог закона, по коме је држава имала право, до ступања на снагу садашњег закона о порези, привилегисану залогу и првенствено право наплате од свих заложних и незаложних поверилаца пореског дужника из целе његове имовине а не само из некретних. Члан 146 садањег закона о порези не може се применити и на овај порез“.

Београдски Апелациони суд није усвојио ове примедбе, већ је у писму својем од 11-XII-1933 г. Бр. 11876 дао следеће противразлоге:

„И поред тога, што се, према решењу првостепеног београдског трговачког суда од 26-IX-1932 г. приложеном у тужби, овај спор води због пречег права наплате спорног депозита у суми 109.516 дина, колико фирма К. и М. дугује држави на име неплаћене порезе за 1928 и 1929 г. ипак, по нахођењу Апелационог суда, предмет овога спора, у суштини својој, није првенствено право наплате из судског депозита између појављених поверилаца према заједничком дужнику, већ је у овом случају предмет спора право својине на спорном депозиту, као што се то из садржине тужбе види — § 305 тач. 3 и 5 грађ. суд. пост. Ово стога што се из писмена о цесији, потврђеног 6-IX-1929 г. код кварта В. види, да је фирма К. и М. своје потраживање, које је имала од Општине за излиферезани

камен, пренела на тужиоца, који је тиме постао сопстваник уступљене тражбине у смислу §§ 867, 868 и 869 грађ. зак., из које спорни депозит проистиче. Првенствено право наплате државе за дужну порезу, било по старом закону о непосредном порезу (чл. 108) на целокупној имовини пореског дужника, било по новом закону који је сада у важности (чл. 146, 150 од II и 158 од II на непокретној имовини а на покретној када стекне право залоге, изједначајући се у том погледу са осталим повериоцима — могло би доћи у обзир само онда, док се имовина налази у својини пореског дужника а не и онда, кад је она каквим правним актом, у овом случају извршеном цесијом, прешла у својину трећег лица — овде тужиоца. Ако би се стало на противно гледиште, односно да држава и у том случају има прече право наплате за дужну порезу, онда би правни саобраћај био угрожен на штету трећих лица а то не може бити смисао напреднаведених законских наређења, која претпостављају *само дужникову имовину*. Извршена цесија у односу на потраживање државе за дужну порезу има се сматрати као пуноважна, јер су у овоме случају испуњени сви законски услови за прибављање својине на уступљеној тражбини, односно на спорном депозиту — §§ 285 и 286 грађ. зак., те је, према томе, држава изгубила своје право првенствене наплате а ово у толико пре што је тужилац већ био доведен у могућност, да овом тражбином располаже примањем од општине делимичних исплата још много пре пријаве пореске управе за дужну порезу — § 288 грађ. зак. Најзад, Београдски Апелациони суд налази, да би законска важност извршене цесије могла једино бити предмет побијања према § 303-а грађ. зак. с обзиром на време извршења правог посла (§ 22 закона о побијању правних дела ван стечаја) а ово међутим од стране тужене државе у спору није истицано, нити доказивано“.

Касациони суд у својој општој седници од 16-II-1934 год. под Ред. Бр. 140 усвојио је ове противразлоге Апелационог суда а примедбе свога II одељења одбацио.

Пракса судска стала је на гледиште, да се право првенства државе у наплати дужног пореза, разрезаног до краја 1928 год., у односу према осталим повериоцима пореског дужника, има ценити по чл. 108 Закона о непосредном порезу од 1884 г. који је важно за пређашњу Краљевину Србију док се за доцнију порезу имају применити прописи новог пореског закона од 1928 год. По поменутом чл. 108 старог закона о порези држава је имала првенство у наплати дужне порезе према свима повериоцима дужниковим, па чак и обезбеђеним. У истом пропису, истина, није изрично речено да држава има првенство и према овим последњим повериоцима али су судови стали на то гледиште. Међутим и ако је то право државе, тумачењем реченог законског прописа проширено и на обезбеђене повериоце ипак оно се може признати само докле, док је ствар у својини дужниковој. Другим речима држава нема и право следовања у наплати дужног пореза према доцнијим прибавиоцима ствари т. ј. онима, који су уредним преносом по закону стекли право својине на ствари. Такво је становиште заузео и Касациони суд у предњој одлуци своје Опште седнице, што је, налазимо, сасвим оправдано, јер би у противном, као што то и Апелациони суд у својим противразлозима умесно истиче, правни саобраћај био угрожен. Доцнији прибавиоци ствари, која је раније припадала дужнику, били би увек изложени опасности, да се држава не појави са својом пореском тражбином и на тај начин прибављену ствар изгубе.

У новом закону о непосредном порезу од 1928 год. то је право државе јасније регулисано. На име, по чл. 31 „Уредбе о осигурању, принудној наплати и ненаплатљивости порезе“ од 19-XI-1928 г. („Службене Новине“ Бр. 304-С1 Стр. 2127/1928 г.) која је Уредба издата на основу чл. 159 закона о непосредном порезу од 1928 г. држава тек пописом (пленидбом) стиче заложно право за дужни порез на предметима, који су описани у записнику о попису. По члану 47 исте Уредбе попис новчаних потраживања, која има порески дужник према држави или јавноправном телу врши се на тај начин, што се писмено о забрани плаћања пописаног потраживања дужнику, доставља власти односно органу, који је позван да изврши исплату дужнику. Сматра се да је попис извршен у часу доставе забране плаћања односној власти или органу.

Према овоме држава у конкретном случају не би имала првенство у наплати, односно не би се могла из спорног потраживања њеног пореског дужника наплатити ни по новом пореском закону, ако би се применили његови прописи, јер пре извршене цесије од стране дужника није поступила по наведеним прописима, т. ј. није извршила попис (пленидбу).

По чл. 40 Уводног зак. за грађ. парн. пост. прошиву коначних пресуда, донетих пре ступања на снагу новог грађ. парн. поступка, има места онови поступка, али само по прописима досадашњих закона. (Решење Касационог суда у Београду од 21 децембра 1935 год. Рек. 814/2).

Тужиља С. Ђ. тужбом својом, тражила је обнову спора по прописима новог грађ. парн. поступка, противу пресуде Окр. суда за град Београд од 7 фебруара 1933 год. Бр. 31166, која је окончана главном заклетвом, наводећи: да на рочиште није позвана она, нити њен пуномоћник, да је пресуда од ненадлежног суда донета и да је она у времену одређеног рочишта за полагање заклетве била болесна.

Тужена страна истакла је да су тужбени наводи неосновани и да нема места расправи по новом поступку, па је молила да се тужиља одбије.

Окружни суд за град Београд решењем својим од 7 септембра 1935 год. По 2285, одбио је тужиљу од тражења, са разлога:

„Да се тужбом тражи обнова спора, који се води код овога суда под С. —33/32 по тужби С. М., противу Јована и Стамене Ђ., ради дуга у 65.000—динара, а који је окончан пресудом овога суда Бр. 31166/32.

Оцењујући ово тужбено тражење, као и тражење да се овај спор расправи по одредбама новог грађ. парн. поступка, суд је нашао:

По чл. 40 увод. зак. за гр. п. п. противу коначних пресуда донетих пре ступања на снагу новог грађ. парн. поступка има места онови поступка, али само по прописима досадашњих закона. Па како је парница, чије се обновљење тражи, засновано за време важења грађ. суд. пост. за Краљевину Србију, као и коначно решена пре ступања на снагу новог грађ. парничног поступка, јер је пресуда донета 19. IX. 1932 године, а оглашена за извршну у смислу неположене заклетве одлуком суда од 7. II. 1933 године, то се, с обзиром на пом. чл. 40 у в. зак. за гр. п. п., имају применити прописи поступка који је тада важио, а то је грађ. суд. поступак за Краљевину Србију.

Како је парница, чија се обнова тражи, завршена главном заклетвом, то се за расправу питања обнове спора има применити пропис § 427 г. с. п. По § 427 г. с. п. парнице свршене главном заклетвом не могу се понављати, сем случаја, ако се докаже кривоклетство. Према томе, а с обзиром на факат, да је поменута парница расправљена главном заклетвом, тужилац се има одбити од свога тражења, као од тражења неумесног и недоказаног.

Суд се није ни упуштао у оцену осталих тужбених навода, пошто су безутицаја на тражење обновљења.

По жалби тужиље, Касациони суд у Београду решењем својим од 21 децембра 1935 год. Рек. 814/2, оснажио је решење окружног суда.

Пропис § 576/II грађ. парн. пост. забрањује странкама, у призивном поступку, да своје захтеве и приговоре оснивају на новим доказима: (Пресуда II већа Касационог суда у Београду од 23 децембра 1935 год. Рев. 703/2).

У правној ствари Ђ. и Р. Р. противу А. М. због повраћаја новца, средски суд у Паланци, пресудом својом од 17 Септембра 1934. г. П. 238/12, осудио је туженика на повраћај новца, са разлога:

„Тужилачка страна излаже стање ствари овако: Још њихова мајка пок. Лепосава однела је и по њиховом налогу предала туженом Андреји 10.000—динара да се овај новац преда њиховом стрицу Милану Ђ. Р. Туженик је овај новац примио и њих известио да је Милану исти предао. Како су они — тужиоци имали доста дуга за купљено имање од стрица им Милана, то се са стрицем Миланом, коме су дуговали, нису обрачунавали, већ су му с времена на време слали отплате дуга. Међутим пошто су рачунали да су му сав дуг исплатили, сазнали су од њега — њиховог стрица Милана, да му тужени Андреја није предао предатих му 10.000.—дин. већ му је од ове суме дао само 500—динара. На овај начин туженик је бесправно задржао за себе 9500.—дин. њиховог новца и исти сада држи сине кауза.

За доказ ових навода предложили су да се изведе доказ преслушањем стравака и сведока Милана Ђ. Р. Стога су предложили да суд донесе пресуду и да туженог осуди на повраћај ове суме новца и накнаду парничних трошкова.

Туженик је навео: да је тужбено тражење неумесно и недоказано. Он никакав новац није примио од пок. Лепосаве, мајке тужилаца Радована, нити је ма какав новац давао сведоку Милану за рачун тужиоца, нити пак о свему овјме

ма шта зна. Даље је навео да сведоци сведока Милана не треба суд да поверује, јер он није с њим у добрим односима, нити је он заклет на свој исказ код замолног суда. Стога је предложио да суд тужбени захтев одбије као недоказан. Трошкове је тражио.

На основу наведених доказа, а у смислу § 368 гр. п. п. суд је стекао уверење, да су сви чињенични наводи тужилачке стране истинити и доказани. Преслушањем тужиоца и тужених суд је поверовао исказима тужилачке стране, са разлога: што је тужени одбио да је ма шта примио од тужиоцеве мајке пок. Лепосаве, нити је ма какав новац давао сведоку Милану за рачун тужиоца. Међутим тужениково овакво тврђење побија се и исказом сведока Милана који је заклет на свој исказ код Среског суда у Требињу, а који је посведочио да је њему тужени Андрија предао само 500—динара а не 10.000—динара, док туженик тврди да није давао сведоку Милану никад ништа.

Исказом сведока Милана, под заклетвом као непорочног и способног сведока, потпуно се потврђују тужбени наводи и његовој сведоци суд потпуно верује — § 423 гр. п. п.

На основу ових доказних чињеница суд је нашао у смислу §§ 68 и 423 гр. п. п. да је тужбени захтев доказан, — те је и пресудио као у диспозитиву, пошто тужени држи новац тужених без основа.“

По призиву туженика, Окружни суд у Смедреву, пресудом својом од 27 децембра 1934 год. По 47, потврдио је пресуду среског суда, са разлога:

„Членеи призивне разлоге, призивни суд је нашао, да су исти неосновани. Неумесан је навод призиваоца, да је парнични суд пропустио, да још пре саслушања закуне тужиоце на њихов исказ, што је био дужан у смислу § 433 гр. п. п. — јер § 433 гр. п. п. говори о заклетви сведока, а не странака, док према § 472 гр. п. п. заклетва сведока није обавезна и њено извођење остављено је слободном уверењу суда.

Неумесан је навод, да је суд пропустио, да опомене парничаре на дужност казивања истине и на светост заклетве,—јер призивалац овај приговор није ставио на расправи код првостепеног суда, те се има сматрати, да је опомена странака у смислу § 473 гр. п. п. од стране прв. суда учињена.

Неумесан је навод, да је први суд морао суочити парничне странке и то у смислу § 435 гр. п. п.—јер се пропис тог §—а, односи на сведоке, а не на парничне странке, тим више, што је суочење сведока остављено слободном уверењу и нахођењу суда.

Неумесан је и призивни разлог, да је први суд требао да преслуша сведока Драгињу Р, јер туженик током парнице није предложио преслушање тог сведока, те да је према томе тај доказ нов, а у смислу § 576 гр. п. п. странке у призивном поступку смеју нове доказе изнети само за толико, у колико се њима хоће, да докаже оправданост истакнутих призивних разлога, — док је тај доказ истакнут у призиву на околност самог тужбеног захтева.

У осталом призивни суд је прихватио чињенично стање, установљено по првом суду, јер исто одговара изведеним доказима, и побијану пресуду из тамо наведених разлога потврдио.“

По ревизији туженика, Касациони суд у Београду, пресудом својом од 23 децембра 1935 год. Рев. 703/2, потврдио је пресуду окружног суда, са разлога: „Испитујући призивну пресуду у смислу § 598 гр. п. п. поводом изјављене ревизије туженика, Касациони суд је нашао:

Из поднете ревизије види се да туженик истиче повреду из § 597 тач. 2 гр. п. п. која се састоји у томе што ни првостепени ни призивни суд нису усвојили предлог туженика да се испита сведок Драгиња Р., и под заклетвом саслушају парничари. Касациони суд налази да овај ревизијски разлог није законски оправдан. Призивни је суд у разлозима своје пресуде констатовао чињеницу да се туженик на именованог сведока није позвао раније већ тек у призивном писмену. Према томе призивни суд је правилно нашао да у овом случају долази у обзир § 576 II који забрањује странкама у призивном поступку да своје захтеве и приговоре оснивају на новим доказима. Што се тиче предлога да се странке под заклетвом саслушају, призивни суд је такође правилно поступио, јер у погледу тражења овог доказног средства вреде прописи § 467 и сл. гр. п. п. из којих произилази (§§ 473 и 582 гр. п. п.) да је у см. § 368 гр. п. п. остављено слободној оцени призивног суда да одлучи о питању саслушања парничара под заклетвом и таква се одлука не може побијати у ревизијском поступку.

Са ових разлога Касациони суд је на основу § 604 гр. п. п. одбацио ревизију и потврдио пресуду призивног суда.“

Саорно питање између наследника, о квоти наслеђа, није прешходно које би се имало расправити по § 10 Зак. о ван. постп., већ главно које се има расправити у редовном спору. (Закључак II већа Касационог суда у Београду од 1 фебруара 1936 год. Рек. 7/2).

У оставинској ствари Ј. К., Срески суд за срез врачарски, закључком својим од 27 јула 1935 год. О-8/10, утврдио је да Д. П. припада право на 2/3 заоставштине на основу изјаве последње воље, а Вукосави и Видосави припада по 1/6 заоставштине на основу закона, а малолетна Даринка унука поч. Јуле нема права наслеђа на заоставштину са разлога:

„Пок. Ј. К. умрла је 13 фебруара 1935 год. оставивши изјаву последње воље којом је за свога наследника наименовала Душана П. из Рипња, а после своје смрти оставила је од порода две кћери Вукосаву жену М. С. и Видосаву жену Б. Н. обе из Рипња и унуку Даринку од умрле јој кћери Олге жене Д. П. Вукосава и Видосава оспориле су важност ове изјаве последње воље, јер је њоме окрњен њихов закони део, а тако исто и заступник малолетне Даринке В. М. изјавио је да полаже право на закони део за малолет. Даринку.

Суд се упустио у ово питање, као претходно, и нашао да тестамент испуњава све законске форме те да по истом Душану припада 2/3 заоставштине, а Вукосави и Видосави као кћери припада по 1/6 заоставштине, колико износи закони део који им је окрњен овим тестаментом, а малолетна Даринка, као унука, нема права на закони део — § 477 гр. зак.

Овај суд је и ако ванпарнични расправио ово питање не упућујући странке на редован грађански спор, јер је нашао да томе нема места, пошто је овде међу странкама спорно једно чисто правно питање, а ово се, у см. § 10 з. в. п., може извести начисто и средствима која стоје овом суду на располагање.

Суд је нашао да нема места ни примени чл. 43 у в. зак. за в. п., јер по нахођењу суда чл. 2 тач. 7 несп. правила примењује се онде где се међу странкама појавио спор о некретнинама, док овде то није случај, овде спор међу странкама постоји само о праву наслеђа. Ово своје тврђење суду изводи из тога што је чл. 43 ув. зак. у в. п. оспорио у важности чл. 2 тач. 7. истог правила тамо где не постоје земљишне књиге, јер се својински односи тамо где постоји систем танија—што је случај на територији овога суда теже доказују и то би се питање могло расправити само путем грађанске парнице, док се ово спорно питање које је чисто правне природе може расправити и средствима која стоје ванпарничном судији на расположењу.“

По рекурсу наследница Вукосаве и Видосаве, Окружни суд за округ Београдски закључком својим од 10 октобра 1935 год. укинуо је закључак среског суда у колико се односи на признање 2/3 наследнику Душану, са разлога:

„Овај суд је расмотрио нападути закључак среског суда и рекурсне наводе, па је нашао“:

Да је срески суд погрешно што је признао право наслеђа по тестаменту на 2/3 заоставштине пок Јуле тестаменталном наследнику Душану, који је признао законитим наследницима право наслеђа на истој заоставштини.

По § 477 грађ. зак. окрњење законитог дела законитој деци, како мушкој ако их има, тако и женској, ако мушких нема, састоји се у половини дела онога који би им по закону припао, кад оставиочева расположења не би било. Према томе, законитој деци Вукосави и Видосави припада по 1/4 заоставштине, пошто је пок. Јула оставила две кћери. Па кад је срески суд правилно ценно, да има места примени § 10 в. п. п. и да Даринка ћерка пок. Олге дете ћерке пок. Јуле нема право на законски део, онда је срески суд био дужан да да разлоге, зашто признаје тестаменталном наследнику Душану 2/3 а зак. наследницима Вукосави и Видосави по 1/6 целокупне заоставштине, дакле противно јасном наређењу прописа § 477 г. з. јер тестаментални наследник Душан не може учествовати заједно са законитим наследницима у законитом делу т. ј. у другој половини заоставштине. Рекурсни навод у погледу непописане заоставштине суд није уважио, јер је то беспредметно у решавању овог предходног питања.“

Поводом рекурса наследника Душана, Касациони суд у Београду, закључком својим од 1 фебруара 1936 год. Рек. 7/2, укинуо је оба закључка горњих судова и вратио ствар среском суду на одлуку, са разлога:

„Пуномоћник тестаменталног наследника Душана истиче, да је пок. Ј. К. оставитељица имала три кћери: пок. Олгу, Вукосаву и Видосаву, и да се Даринка ћерка пок. Олге а унука оставитељке има сматрати као законски наследник, о којој се мора водити рачуна приликом досуђивања законског дела. Предлаже да се закључак рекурсног суда као незаконит укине, а закључак првог суда оснажи.

Касациони суд налази да је погрешан закључак и окружног суда као и српског суда у томе, што оба суда узимају, да се спорно питање о квоти наслеђа, која је квота спорна између Душана П., с једне, а Вукосаве и Даринке с друге стране, појављује као претходно питање у овој оставинској ствари, па су оба суда ово питање као претходно расправљали сами у овом ванпарничном поступку а у смислу наређења § 10 в. п. п. По нахођењу Касационог суда ово питање није претходно у смислу § 10 в. п. п. већ се појављује као главно и спорно питање између горњих наследника, те се оно има у смислу § 98 в. п. п. и § 1 гр. п. п. расправити у редовном спору, на који ће спор судија упутити једну странку против друге — § 99 ван. п. пост.“

Чињенице утврђене у парничним списима и пресуди првога суда не могу се, од стране позивног суда, по § 582 грађ. парн. пост., преиначити без доуине односно без поновљења доказа пред позивним судом. (Закључак II већа Касационог суда у Београду од 9 марта 1936 год. Рев. 1565).

У правној ствари К. С. З. противу Д. А. ради меничног дуга, Трговачки суд у Београду пресудом својом од 8 фебруара 1935 год. По 5150/34-4, укинуо је у целости менични платни налог са разлога:

„Ценећи наводе и доказе у тужби, као и у приговорима на данашњем рочишту, а у смислу § 368 у в. § 388 гр. п.п. суд је нашао:

Исказима сведока: Радомира, Росе и Светислава, као и туженог Душана, којима је суд поверовао — утврђено је да је тужени Душан издао своје стрицу Милану спорну меницу само привидно пошто је од њега претходно добио обећање да наплату неће никад тражити, већ да ће меницу уништити, а да ће је привидно држати код себе да би умирио своју жену, која је стално протестовала што је сав новац од продате њиве узео тужени Душан; да је тужени Душан два пута и пред сведоцима разговарао са Миланом о спорној меници и да га је Милан умиривао говорећи да наплату менице неће никад тражити и да ће меницу поцепати чим се Душан врати из војске.

Исказу Милановом: да туженом никад није давао никаква обећања у погледу менице нити је са њим у ма чијем присуству водио ма какве разговоре о спорној меници; да је меницу тражио од тужиоца и добио као против вредност половине цене од продате њиве на коју и он има права, да та меница није била само привидна, да би са истом тобож умирио своју жену — суд није могао веровати, те је стога у смислу §§ 647, 653 и 143 у в. §§ 368 и 388 гр. п.п. ваљало и одлучити као у диспозитиву“.

По призиву тужилачке стране, Апелациони суд у Београду пресудом својом од 1 октобра 1935 год. Пл. 383/35, преиначио је пресуду Трговачког суда и менични платни налог одржао на снази по коме тужени има да плати тужилачкој страни 35.000.— дин. меничног дуга, са разлога:

По изјављеном призиву тужилачке стране, а приступајући оцени позивних разлога по размотрењу свих аката Београдски апелациони суд по својој слободној уверењу у см. § 368 грађ. парн. пост. налази, да пресуда првог суда не одговара закону, а да позивни разлози с обзиром на § 362 гр. п.п. стоје.

Јер, странке су сложне, да је меница на суму од 35.000 дин. издата у Београду 1 новембра 1935 год. по којој је тужени акцептант а тужилац Кредитна Санитетска Задруга, с.о.ј. у Земуну пословница у Београду издавалац.

Према томе спорна меница је исправна у см. § 390 гр. п.п. а која има преимућства из § 103 мен. зак.

Нема спора ни о томе, да овај дуг није до сада био враћен.

Није спорна ни чињеница, да је тужени примио целокупну купо-продајну цену од продате њиве и задржао за себе. Спорно је само то, што тужени тврди, да су продате њиве његов део наслеђа, док тужилачка страна тврди да је то њихово задружно имање, пошто деоба није извршена. Меница Милана А., предата је за наплату Кред. Санит. Задрузи.

Први суд је провео доказ саслушањем предложених сведока из одговора на тужбу, који су посведочили извесне моменте из доцнијег разговора између тужиоца Милана и туженог Душана, који се водио између ових на сахрани, парастосу, помену, даваном мајци тужиоца Милана, а на име да је тужени тражио од свог стрица, а пом. Милана да овај поцепи спорну меницу као и то, — шта ће да раде са оном „меницом“.

Апелациони суд ценећи у см. § 423 гр. п.п. по својој слободној уверењу исказ испитаних сведока, налази да је исти, баш с обзиром на околности под којима

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

је дат, као и само место и време, када су они сведоци имали да стекну своје убеђење, да су парничари, баш тада за време сахране, помена тужиоачеве мајке водили горњи разговор, није веродостојан. Томе исказу Апелациони суд не може поклонити вере, јер је он — тужени приликом издавања спорне менице с обзиром на датум рођења био пунолетан те је могао схватити важност овакве исправе; а осим тога из уверења општине Орашачке Бр. 604 од 3 марта као јавне исправе у смислу § 388 гр. п.п. види се, да он — тужени сахрани тужиоачеве матере није ни присуствовао, те да се такав разговор према исказу сведока није могао ни водити.

Тужени је како пред првим тако и пред позивним судом тврдио да је меница фиктивна јер нема покрића и да је он исту издао пошто је био убеђен у тврђење свога стрица а тужиоца Милана, да овај неће по истој тражити наплату, већ да ће је држати код себе, да би умирио своју жену, но Апелациони суд овоме исказу, као и исказу испитаних сведока не поклања вере, већ напротив верује исказу без заклетве тужиоца Милана: да је он спорну меницу добио од туженога као против вредност половине цене од продате им заједничке њиве. Ово у толико пре што је се тужени тада школовао и новац му је био свакако потребан; а осим тога као пунолетан у моменту издавања менице могао је схватити преимућства и последице овакве једне исправе.

Према томе тужбени захтев је потпуно доказан, па је на основу § 591 у в. § 592 грађ. парн. пост. и донета одлука као у диспозитиву“.

По ревизији туженика, Касациони суд у Београду закључком својим од 9 марта 1936 год. Рев. 1565, укинуо је пресуду позивног суда и ствар вратно на поновну расправу, са разлога:

„Испитујући пресуду позивног суда у смислу § 598 гр. п.п. поводом ревизије туженика, Касациони суд је нашао, да је законски оправдан ревизијски разлог из т. 2 § 597 гр. п.п., јер је недостатак позивног поступка који истиче ревизија од такве важности, да је могао спречити да се правна ствар исцрпно претресе и темељно оцени.

На име позивни суд је у својој пресуди одбацио као неверодостојне исказе сведока на којима је првостепени суд засновао своје уверење о оправданости туженикових приговора, узимајући за овакву своју одлуку њихове исказе дате пред првостепеним судом.

Међутим према § 592 од. I. гр. п.п. позивни суд за основу своје одлуке узима резултат расправе и доказивања како је утврђен у првостепеним парничним списима и у пресуди првостепеног суда у колико овај резултат није измењен позивним поступком. Значи, дакле, да се чињенице које су утврђене у списима и пресуди првостепеног суда, с обзиром на цитирани законски пропис не могу преиначити без допуне одн. без поновљења доказа пред позивним судом у смислу § 582 гр. п.п.

Према томе кад је позивни суд, као што је већ речено, исказе поменутих сведока одбацио као неверодостојне, ма да исте није непосредно саслушао, онда се огрешио о начело непосредности, а самим тим стварно створио немогућност да се правна ствар исцрпно претресе и оцени.“

По § 74 од. II к.с.п. Апелациони суд је дужан да своја решења по приговорима прошиву оптужнице, довољно образложи и да изнесе прецизиране побуде о одбачају приговора. (Пресуда I већа Касац. суда у Београду од 20 марта, 1936 год. Кре 428).

Субсидијарни тужилац К.В. оптужио је оптужницом својом од 23 децембра 1935 год. Др. М.Д. због два дела из § 397 од. II к.з. Др. М.В. за једно дело из § 397 од. II к.з. и Др. К.П. за дело из § 397 у в. § 34 к.з. Противу оптужнице приговорила су сва три оптужена наводећи између осталог да они нису извршиоци ових дела и да нема доказа за иста. Решавајући по овом приговору Апелациони суд у Београду је нашао: „да има места оптужби против сва три оптужена због дела из § 397 од. II к.з., пошто је у оптужници претстављена радња крив. дело за које је надлежан тај суд а разлози наведени у оптужници довољно оправдавају исту као и његове сумње против окривљеног. Одбрана оптуженога биће цењена на главном претресу, на коме узети у оцену и наводе изнете у приговору“.

Врховни државни тужилац, против оваквог решења Апелационог суда у Београду, поднео је захтев за заштиту закона и Касациони суд у Београду, по одржаном јавном претресу, пресудом својом од 20 марта 1936 год. Кре 428 констатовао је повреду формалног закона из § 74 од. II у в. § 210 крив. суд. пост., са разлога:

„Врховни државни тужилац актом својим од 18 марта 1936 год. Кнс. 151 и

168 у смислу § 41 од. II зак. о кр. суд. пост. изјавио је захтев за заштиту закона против решења Београдског апелационог суда од 12-XI-1936 год. Копа 234/36 — којим је повређен формални закон у пропису § 74 од. II у в. § 210 к.с.п. зато, што се из решења Апелационог суда не види да је Апелациони суд решавајући о оптужници по приговору у смислу § 205 од. III кр.с.п. узео у разматрање приговоре поднете противу оптужнице, јер у разлозима свога решења није о својој оцени навео разлоге већ текстуално навео „да ће одбрана оптужених бити оцењена на главном претресу, на коме узети у оцену и наводе у приговору“ — из чега се види, да наводи изнети у приговору нису били предмет оцене Апелационог суда, и ако Апелациони суд према наведеном пропису § 205 кр.с.п. решење по приговору има да донесе баш на основу самог приговора. — Према § 74 од. II к.с.п. Апелациони суд је требао своје решење да довољно образложи тако да се из тога решења јасно види да су сви разлози у приговору оцењени од стране Апелационог суда, као и то како је дошао до своје одлуке о одбачају приговора.

С тога је Касациони суд уважаио овај захтев за заштиту закона у смислу § 375 к.с.п. констатујући ову повреду.

Апелациони суд, као рекурсни, овлашћен је по § 167 стеч. зак. да улази у оцену разлога, који су руководили стечајни суд да, по § 166 стеч. зак., ускрати одобрење предложеног поравнања. (Закључак II већа Касационог суда у Београду од 31 марта 1936 год. Рек. 166).

По предмету стечаја М.М. трг. из Зајечара стечајни дужник поднео је предлог за равнање са својим веровницима нудећи им наплату 10% од њихових признатих тражбина у року од 90 дана по извршности закључка о скинућу стечаја.

На рочишту одређеном за претресање о предлогу за поравнање, тражбине веровника који су гласали за поравнање износе суму од 1.374.301.34 динара.

Целокупна сума свију тражбина, које дају право на гласање износи 1.724.780,52 д. Окружни суд у Зајечару, решавајући о овом предлогу за поравнање, решењем својим од 26 октобра 1935 год. С-6/35-4, није одобрио поравнање између стечајног дужника и његових веровника, са разлога:

„Тражбине веровника, који су гласали за предлог о поравнању износе 1.374.301.34 дин. дакле више од три четвртине стварне тражбине, које дају право на глас, те се по § 159 ст. 3. Стеч. зак. има сматрати да је предлог за поравнање примљен.

Противу овог закљученог поравнања не постоји ни један разлог из § 165 ст. зак. због кога би се морало ускратити одобрење истог.

Узимајући пак ово поравнање у оцену по § 166 ст. 3 суд је нашао: Из списка пописа и процене робе стечајне масе види се, да роба према процени вештака претставља вредност од 441.723,15 дин., а поред тога с обзиром на накнадни списак стечајног дужника у поднеску под РБр. 69 и с обзиром на изјаву излучног веровника М. М. у поднеску под Бр. 42 у изгледу је, да се имовина стечајне масе може повећати још за 15.640 дин. а с обзиром на вересију, коју стечајни дужник потражује и која износи око 112.821,30 дин. има изгледа да ће се стечајна имовина још више повећати; да када се узме у обзир вредност имовине стечајне масе долази се до уверења да има вероватноће, да би стечајни веровници добили више ако би се стечајно поступање до краја извело, него ли, што би добили по закљученом поравнању.

Из овога излази, да је закључено поравнање у противности са заједничким интересима стечајних веровника. Како за поравнање нису гласали сви веровници, већ само четири њих са укупном свотом признатих тражбина у износу од 258.368,85 динара што претставља знатну суму према своти укупних тражбина, које дају право на гласање, то суд сматра да се по § 167 т. 1. ст. 3. треба ускратити одобрење закљученог поравнања.

Поред тога суд је нашао: из списка овог предмета види се, да је решењем овога суда од 16 децембра 1932 год. Бр. 13414 био отворен стечај над имовином дужника М., да је решењем овога суда од 26 маја 1933 год. Бр. 5232 одобрено принудно поравнање између стечајних дужника и његових веровника, по коме је стеч. дужник својим веровницима имао исплатити 40% од њихових тражбина у четири једнаке рате у року од опко 6 месеци, да је решењем овога суда од 4 јануара 1932 год. било уважено принудно поравнање ван стечаја између стечајног дужника и његових веровника по коме је својим веровницима имао исплатити 50% од њихових тражбина у пет једнаких рата у роковима за четири, седам, девет, дванајест и осамнајест месеци од дана извршности решења,

али ни по једном ни по другом поравнању није исплатио тражбине својих веровника, те му је сада поново отворен стечај у који су пријављене тражбине, које су скоро све биле пријављене још у принудном поравнању ван стечаја.

Према овоме стечајни дужник за непуне четири године са својим веровницима закључио је принудно поравнање ван стечаја, па затим закључио принудно поравнање у стечају, па потом, не испунивши закључена поравнања поново је пао под стечај.

Све ове наведене чињенице уверавају суд у лакомислено пословање стечајног дужника, те је суд дошао до уверења, да је због лакомисленог пословања стечајног дужника, и због тога, што није још у 1931 год., чим је постао неспособан за плаћање, предложио отварање стечаја, већ је тада учинио, да добије принудно поравнање ван стечаја, сада дошло до тога, да веровницима трећег исплатног реда нуди свега 10% од њихових тражбина, дакле много мање од 1% њихових тражбина. Зато суд налази, да не може одобрити закључено поравнање већ да се по § 166 т. 2. ст. 3. има ускратити одобрење овом поравнању.

По рекурсу дужника и веровника, Апелациони суд у Београду, закључком својим од 14 јануара 1936 год. Пл. 1208/35, преиначио је закључак Окружног суда и одобрио поравнање између стечајног дужника и његових веровника са разлога:

„Када је и сам стечајни суд нашао да је предлог за поравнање примљен, као и да противу истог не постоји ни један разлог из § 165 стеч. зак., онда Апелациони суд као рекурсни сматра, да је погрешно донета побијана одлука о неодобравању реченог поравнања. Напротив, Апелациони суд сматра, да је баш у интересу веровника корисно, да се предложено поравнање одобри. Разлог првог суда, да се стечајна маса може евентуално увећати са 15.640 дин. као и са 112.821,30 дин. прикупљањем вересије у корист стечајне масе не може се примити као довољно оправдан, да би од тог прикупљања, које је неизвесно, будући да је вересија, веровници имали више користи да се стварно поступак настави, него ли да се изађе на сусрет њиховом поравнању са дужником.

Исто тако Апелациони суд као рекурсни не може примити ни разлог суда у ожалбеном решењу о томе, да је закључено поравнање у противности са заједничким интересима стечајних веровника, као и да је стечајни дужник за непуне четири године са својим веровницима закључио принудно поравнање ван стечаја, па затим закључио принудно поравнање у стечају, па потом, не испунивши закључено поравнање поново пао под стечај, јер сами веровници чији се интереси такође штите у стечајном поступању проценили су могућност редовног извршења обавезе по поравнању од стране стечајног дужника. Према томе ни суд нема разлога да сумња, да неће стеч. дужник ово испунити, јер је циљ законодавца да се сва стечајна поступања што пре окончају и сходним начинима изађе на сусрет како повериоцима тако и дужнику.

Ако би пак дужник и овога пута пренебрегао своје обавезе из поравнања онда ништа не стоји на путу да се стечајно поступање настави“.

По рекурсу Зајечарске задруге за међусобно помагање и штедњу, Касациони суд у Београду закључком својим од 31 марта 1936 год. Рек. 166, потврдио је закључак Апелационог суда, са разлога:

„Зајечарска задруга за међусобно помагање и штедњу у свом рекурсу наводи да је побијани закључак рекурсног суда противан закону са ових разлога:

1) Што је стечајни суд на основу § 166 ст. 1. стеч. зак. нашао да је предложено поравнање у противности са заједничким интересима стечајних веровника, пошто по истом стечајни дужник нуди својим веровницима свега 10% од њихових тражбина, док би истим припало више кад би се стечајно поступање извело до краја. За доказ да је ово гледиште стечајног суда математички тачно, износи рачунски преглед масене имовине;

2) Што је Окружни суд на основу свог слободног уверења решио да се предложено поравнање не уважи, и ако је за исто гласала већина веровника, чији је износ тражбина преко $\frac{3}{4}$ од укупних тражбина, јер је нашао да стечајни дужник не заслужује да се и по трећи пут користи одредбама стечајног закона о принудном поравнању;

3) Што је Окружни суд по свом слободном уверењу, познавајући месне прилике, живот и пословање стечајног дужника нашао, да је стечајни дужник дошао у положај презајужености због свог лакомисленог пословања, јер је суду било познато имовно стање стечајног дужника од првог поступка за принудно поравнање на овамо, као и да је стечајни дужник дошао у ситуацију да у овом поравнању нуди својим веровницима само 10% од њихових тражбина с тога што

није на време тражио отварање стечаја, па је с тога и ускратио одобрење предложеног поравнања. Ово тим пре што је стеч. дужник један део својих привилегисаних поверилаца из првог поступка у целости измирио са 50%, други део са 40%, док осталим сада нуди 10%, а није сразмерно исплаћивао своје веровнице, те је једне веровнице ставио у гори положај.

Стога сматра да Апелациони суд није могао преиначити закључак стечајног суда, који је донет по слободном судијском уверењу изложеном у разлозима закључка, а који закључак базира на пропису § 166 т. 1 и 2 стеч. зак., у ком су пропису предвиђени случајеви кад суд може ускратити одобрење предложеног поравнања. Налази да би рекурсни суд, да је при разматрању акта овога стечаја узео у обзир и акта из првог и другог поравнања стечајног дужника стекао исто уверење као и стечајни суд и да би закључак стечајног суда одобрио, јер би из ових аката видео да се у међувремену од првог принудног поравнања у стечају до овог стечаја имовина стечајног дужника стално смањивала док су његови дугови стално расли. За доказ овога износи у цифрама однос активе стечајног дужника према његовој пасиви у првом, другом и трећем стечају наводећи да овај преглед сведочи да је стеч. дужник своје имовно стање од првог до овог стечаја намерно погоршао.

У свом даљем излагању подносилац рекурса наводи да је стеч. дужник првенствено исплатио веровнице за које је знао да неће пристати на понуђену квоту да му не би сметали у даљим стечајевима, а ово закључује из тога што се поједини веровници из првог поравнања не појављују у другом и трећем док се извесни веровници појављују са истом сумом у свима стечајевима, а у другом и трећем стечају појављују се извесни нови веровници. Износи да се све ово утврђује актима принудног поравнања и стечаја и наводи да му све ово даје основа да верује да је стеч. дужник извесним веровницима из другог и трећег стечаја издавао фиктивне менице. Тим поводом оспорава уредност тражбина веровника Ђорђа Генчића и Јадранско-подунавске банке, наводећи да су и потраживања осталих веровника који су гласали за поравнања, фиктивна и да због тога постоји кривична пријава противу стечајног дужника и тих веровника.

Испитујући побијани закључак рекурсног суда на основу § 620 гр.п.п. поводом горњег рекурса Касациони суд је нашао да је неосновано тврђење подносиоца рекурса да је закључак рекурсног суда противан закону. Јер и ако пропис § 166 стеч. зак. дозвољава стечајном суду да у случајевима побројаним у том зак. пропису може ускратити одобрење закљученог поравнања, прописом § 167 стеч. закона дато је право на рекурс против закључка којим се такво поравнање не уважава и стечајном дужнику и веровницима који су гласали за поравнање. Значи да је самим тим дозвољено Апелационом као рекурсном суду да улази у оцену разлога који су руководили стечајни суд да ускрати одобрење предложеног поравнања, па према томе да улази у оцену питања: да ли је предложено поравнање у противности са заједничким интересима веровника, као и у оцену питања да ли је стечајни дужник својим несавесним и лакомисленим пословањем и тиме што није на време тражио отварање стечаја дошао у ситуацију да својим веровницима нуди мање од 1/3 њихових тражбина.

У оцену гледишта рекурсног суда о постојању или непостојању услова због којих би на основу § 166 стеч. зак. требало ускратити предложено поравнање Касациони, као ревизионо-рекурсни суд се не може упуштати, пошто је то питање оцене чињеница.

Па како се из изложеног види да подносилац рекурса не побија закључак рекурсног суда по основу што би исти био ништав са ког од разлога из § 571 гр.п.п. нити тврди да постоји какав недостатак поступка који спречава да се правна ствар исцрпно претресе и темељно оцени; даље да се побијани закључак у којој битној тачки заснива на чињеничној претпоставци која би била у противности са парничним списима, или пак на погрешној правној оцени ствари, већ напада слободну оцену чињеница од стране рекурсног суда, то је Касациони суд с обзиром на горе изложено, на основу § 620 гр.п.п. одлучио као у диспозитиву“.

Јован Д. Смиљанић
секретар Касационог суда у
Београду.

ЗАПИСНИК

XXX седнице Одбора Адвокатске Коморе у Београду, одржане 26. августа 1936. године у 18 часова у Београду.

Присутни: претседник Владимир Симић, чланови одбора: Војислав Милошевић, Др. Миленко Стојић, Др. Јанко Олип, Др. Видан Ђлагојевић, Милорад Павловић, Сима Алкалај, Др. Радоје Вукчевић, Љубиша Димитријевић, Драгомир Ивковић, Лука Пешић, Драгослав П. Ђорђевић и Младен Цинцар Јанковић.

Извинили се због недоласка: заменик председника Милан Драговић и чланови одбора: Савко Дуканац, Др. Иван Рибар, Тришко Жугић, Милан Живадиновић.

Претседник Владимир Симић отвара седницу у 18 часова и саопштава да је Комора добила извештај да ће се VII Конгрес Међународног савеза адвоката одржати од 3—6 септембра 1936. године у Бечу. Као делегати Југословенских адвоката номинирани су: претседник Савеза Адвокатских Комора Др. Андријашевић, адвокат из Сарајева и Др. Рихард Бај, адвокат из Сплита. Било би добро, кад би и неко од колега из Београда учествовао на овом Конгресу, али нико није одређен, пошто Комора није у могућности да поднесе путни трошак.

Претседник Симић истовремено реферире о позиву чехословачких адвоката за Конгрес, који ће се одржати 28. септембра у Прагу. Како Комора ни за овај Конгрес није у могућности да шаље делегата о свом трошку, то се пријављује сам члан одбора Сима Алкалај и пристаје да на овом Конгресу представља нашу Комору а за пут не тражи никакву накнаду, што одбор једногласно прима.

Прима се знању да је Комора административним путем одредила члана одбора Милорада Павловића за члана пореског одбора при другој пореској управи у Београду а на место умрлог адвоката Михаила Миликића.

Примају се знању и одобравају накнадно президијална решења донета у смислу овлашћења са седнице одбора од 24. јуна 1936. год. и то:

О упису у именик адвоката: Др. Мите Арадског, Др. Вјекослава Милетића, Др. Звонимира Пишкулића, Ивана Трајковића—Моравца, Др. Ђурице Недељковића, Хајма Алкалаја и Др. Кајона Јешуе— сви са седиштем у Београду.

О пресељењу адвоката: Николе Исаковића из Раче у Трстеник;

О брисању из именика адвоката: Александра Симића, под 26. јуном 1936. год. због смрти, Михаила Миликића под 16. јулом 1936. год., због смрти, и Ристе Стевовића под 26. јуном 1936. год. због пресељења у другу Комору.

О упису у именик адв. приправника: Радмила Ж. Лукића, на вежби код Минића Добросава у Крушевцу, Војина Бесарабића на вежби код Љубише Трифуновића, адв. у Београду, Живана Радовића на вежби код Божидара Паљића, адв. у Београду, Крстивоја Обрадовића на вежби код Стевана Којадновића, адв. у Шапцу, Драгољуба Димитријевића на вежби код Радоја Јосимовића, адв. у Београду, Даринке Головић на вежби код Милорада Богдановића, адв. у Београду, Миломира Стајића на вежби код Др. Евгенија Томића, адв. у Београду, Војислава Поповића на вежби код Др. Николе Ђуришића, адв. у Београду, Драгослава Јанковића на вежби код Ристе Јанковића, адв. у Београду, Светозара Распоповића на вежби код Николе Распоповића, адв. у Београду, Живојина Јовановића на вежби код Радула Чогурића, адв. у Паланци;

О прелазу адв. приправника: Миодрага Илића из канцеларије Драгутина Пиндића у канцеларију Михаила Мијушковића, адв. из Јагодине.

Реч добија секретар Љубиша Димитријевић, који реферире по предметима из свога делокруга, па се доносе ове одлуке:

Молба Ђорђа Радина за упис у именик адвоката предаје се члану одбора Др. Радоју Вукчевићу на реферат.

Одобрава се Дру Милану Херцогу упис у именик адвокатских приправника на вежби код Др. Младена Хорвата.

Одобрава се Мирославу Миловановићу упис у именик адв. приправника на вежби код Рајка Атанацковића у Београду.

Одобрава се Ђорђу Радојловићу упис у именик адв. приправника на вежби код Милана Тадића, адв. у Београду, с тим да у року од месец дана поднесе уверење о држављанству.

Брише се из именика адв. приправника Драгољуб Крсмановић под 4. октобром 1933. год.

На молбу Саве Стојића решено је да се одлука по питању које он чини

Унесите само у случају ако затражи упис у именик адвоката са седиштем у Зајечару.

Реч добија секретар Драгомир Ивковић који реферише по предметима из свога делокруга, па се доносе одлуке, које се по закону не могу објављивати.

По реферату из кога се види да се Миливоје Белимарковић адв. из Београда не може нигде пронаћи, нити да му се може предати ма какав позив или одлука и т. сл., јер нема сталне адресе, решено је да се Коморином персоналу наложи да се потруди, да га пронађе; а члану одбора Др. Радоју Вукчевићу ставља се у дужност да ово питање Белимарковића простудира и на идућој седници поднесе предлог о даљим корацима.

По акту Гавриловића Војислава, из Амерића, решено је, да се од тражења да му Комора опрости 500.— дин. трошкова колико је осуђен по пресуди среског суда у Младеновцу КСП. 708/33., одбије, као од тражења неумесног.

По молби Јелене Добривојевић, уд. решено је, да јој се на име помоћи изда 200.— дин.

Благајник Сима Алкалај чита благајничке извештаје за месеце јуни и јули 1936. год. и одбор их једногласно прима знању.

Пошто је дневни ред исцрпљен, то председник Симић седницу закључује у 20.30 часова.

Записник је прочитан и примљен.

Следују потписи присутних чланова и овера председника и секретара.

ЗАПИСНИК

XXXI седнице Одбора Адвокатске Коморе у Београду, одржане 2. септембра 1936. год. у 18 часова у Београду.

Присутни: председник Владимир Симић, чланови одбора: Војислав Милошевић, Др. Јанко Олип, Трипко Жугић, Др. Видан Благојевић, Милорад Павловић, Милан Живадиновић, Сима Алкалај, Драгомир Ивковић, Драгослав П. Ђорђевић и Младен Цинцар-Јанковић.

Извинили се због недоласка: заменик председника Милан Драговић, чланови одбора: Савко Дуканац, Др. Иван Рибар, Др. Миленко Стојић, Др. Радоје Вукчевић, Љубиша Димитријевић и Лука Пешић.

Председник Владимир Симић отвара седницу у 18 часова и даје реч шефу канцеларије Радомиру Стоиловићу, који реферише по предметима из делокруга секретара Љубише Димитријевића, пошто је исти отсутан, па се доносе ове одлуке:

Одобрава се Станку Трифуновићу упис у именик адвоката са седиштем канцеларије у Београду.

Брише се из именика адвоката Милан Трифуновић из Варварина под 26. јулом 1936. год., услед ступања у државну службу, а за преузиматеља његове канцеларије именује се Михаило Крстић, адв. из Ражња.

Одобрава се Жарку Богдановићу упис у именик адв. приправника на вежби код Владимира Мишића, адв. у Београду.

Одобрава се Милутину Јанићијевићу упис у именик адв. приправника на вежби код Душана Јанићијевића, адв. у Крагујевцу.

Брише се из именика адв. приправника Олга Прендић под 23. јулом 1936. год., услед ступања на службу у Аграрну Прив. Банку у Београду.

Реч добија секретар Драгомир Ивковић који реферише по предметима из свога делокруга, па се доносе одлуке које се по закону не могу објављивати.

Како је дневни ред седнице исцрпљен, то председник седницу закључује у 20 часова.

Записник је прочитан и примљен.

Следују потписи присутних чланова и овера председника и секретара.

ПРИКАЗИ

Др. Борислав Т. Благојевић: Начела приватног процесног права, са предговором г. Др. Драгољуба Аранђеловића и поговором проф. с. Др. Живојина М. Перића, Београд 1936, стр. 430.

До појаве нашег новог грађанског парничног поступка, научно и уопште стручно обрађивање приватног процесног права било је код нас готово занемарено. Па су и најскромнији научни радови из те области били у последње време једна реткост. Сада је међутим грађански парнични поступак главни предмет пажње наших правника, било да се ствар тиче његове теоријске важности и вредности у

опште, било пак да је у питању целисходност практичне примене његових појединих одредаба и установа. Зато, поред већ приличног броја мање-више систематских дела о овој важној правној дисциплини, имамо и један низ ваљаних стручних монографија, чланака и расправа. У томе низу појавила се је недавно и књига г. др. Благојевића, коју овде са задовољством приказујемо.

Ово обимно дело, коме његов аутор даје много скромнији назив једне „расправе“, треба, по замисли пишчевој, да послужи остварењу једнога за наше приватно процесно право великога циља. Наиме, оно треба да отклони опасност поновнога враћања у стање, које је код нас постојало пре изједначења процесног законодавства, а до чега би се могло доћи претераном егзегезом и „априорним прихватањем мишљења која су већ изражена у аустријској литератури“. Један циљ заиста важан и достојан највећих напора и труда. Јер, без обзира на његово порекло, треба тежити томе, да се нови гр. п. п. у примени својој, што више саобрази захтевима и потребама нашега, југословенског правног живота и правним појмовима и схватањима нашега народа. Другим речима, иако је по својој историјско-правном пореклу аустријски, нови гр. п. пост., по својој стварном правном и социјалном дејству мора постати и остати „наш поступак“. — Али, у томе погледу, успех се може постићи само правилном применом тога поступка на реални правни и друштвени живот, онакав какав се пред судом појављује. Само кроз његову практичну примену у нашим животним приликама, нови грађански поступак може добити један други облик и други значај; само тако ће се моћи да оствари једно сасвим друго правно стање, различито од онога из кога је овај поступак, преко свога изворника, поникао и у коме је претходно испробан и стекао глас једнога „савршеног судског механизма“ или једне савршене машине за остварење права... Ми, кроз нашу судску праксу, морамо тај скелет правних и више техничких прописа и наређења — задахнути новим духом. Иначе, тј. у колико се тиче његове вредности и целисходности као чисто научне творевине и појаве, о томе поступку је у правној науци давно већ речена готово последња реч. У томе погледу, ми бисмо тешко макар и делимично, могли да демантујемо његове ауторитативне творце и покровитеље.

Поред увода, у коме се углавном говори о појму и значају процесног права, о методологији његове обраде, о методи и разним школама тумачења закона, — књига је подељена на пет готово једнаких делова — пет глава, са кратким закључком на крају. У првој глави, под насловом: *Поступак у светлости свога времена*, изложене су прегледно разне врсте и облици судског поступања кроз историју у разним друштвеним стањима; у другој глави говори се о праву на правну заштиту и излажу учења истакнутих претставника појединих правних школа и правца; у трећем делу одн. у трећој глави реч је о начелима покретања поступка, а специјално: о важности тзв. иницијалне радње, о условима и квалификованости за предузимање те радње (парничној легитимацији у ужем и ширем смислу), о разним врстама тужби и др. Иницијалном радњом г. Благојевић назива све врсте процесних радњи, којима се покреће судски поступак, како у парничном, тако и у ванпарничном правосуђу, па и у поступку за извршење судских одлука. А парничну легитимацију у реченом смислу, тј. како стварну тако и формалну, назива *квалификованошћу за предузимање те иницијалне радње*. Ови изрази нису до сада били познати у нашој правној терминологији, али мислимо, да су у основи тачни и врло подесни за научну класификацију у обради важних правних института на које се односе. Уопште, установи парничне легитимације као таквој поклоњена је у овој књизи пажња, коју она по својој практичном значају заслужује, поред датога тачног објашњавања њене правне природе, о чему у другим делима процесних права једва има и помена. — У четвртном делу су изложена начела тога поступка са доказним теоријама. Нарочита је пажња поклоњена начелима тзв. материјалне истине и слободног судског уверења, за које се г. Благојевић искрено залаже, али уз извесна ограничења. Наиме, установа тих начела биће отприлике оправдана само у толико, у колико буде послужила циљу заштите економски и социјално слабијега. Али, то не може ипак бити њихов једини циљ и разлог, пошто правда није увек на истој страни, па макар та страна била и економски слабија. Нити се вредност и значај новог грађанског поступка може ценити правилно само по тим начелима, која су такође од релативне вредности. Наиме, та начела, као и сва друга, која су са њима у вези, имају само толико стварне вредности, колико својим дејством доприносе што тачнијем, а уз то још, што бржем, што јевтинијем и што лакшем пресуђењу покренутог спора, као и остварењу оних циљева и задатака, који су материјалним правом обележени и прописани. А таква преимућства нису увек и

код свију врста спорова и чињеница везана само за та начела; већ би често могли бити исто тако целисходни, па још и целисходнији, њима супротни принципи: тзв. формалне истине и теорија принудних законских доказа. Нарочито кад се ствар тиче обичнијих дуговинских односа и спорова који отуда потичу. На-послетку у петом делу говори се о начелима завршетка поступка, а специјално: о установи правних лекова и њиховом оправдању и подели, о значају процесних стадијума, о извршности и правоснажности судских одлука, као и о другим процесним установама, које су са овима у тешњој вези. — Уопште, у овој садржи-ном богатој и корисној књизи изложене су и критички расмотрене, са мање или више детаљном стручном анализом, најважније установе и најосновнији теоријски појмови, који стварно доминирају нашим процесним правом односно нашим грађанским парничним поступком. Упоредно су изложене и главније установе и одредбе Закона о извршењу и обезбеђењу и Ванпарничног поступка, али без њихове дубље анализе, пошто ће та материја, према напоменама аутора, бити предмет посебних расправа. Треба поменути и озбиљан преглед стручне литерату-ре наше и стране.

По речима њенога аутора, ова књига треба да пружи један социолошки и правно-филозофски преглед основе савременог приватног процесног права, без упуштања у техничка питања чисте процедуре. И стварно, она је по својој садржини, — без обзира на оно што смо горе укратко изложили, — више једна темељна студија из области опште теорије права или правне филозофије, затим, правне и социално-правне политике и социологије, него једно дело из области грађанског судског поступка у уобичајеном смислу и значењу овог израза. Истина је, она пружа много целисходних директива и за решење великога броја питања техничке природе, али и то на један више апстрактан и догматски начин. Дакле нас у поступку обично више интересују одговори на питања: куда, тј. којим путем и како, а не зашто и ради чега, — јер ове све треба да је потанко објашњено и одређено материјалним правом. Зато је ово дело, по начину обраде материје грађанског парничног поступка, стварно код нас, у нашој правној литератури, једна нова и интересантна појава. По речима наших професора г.г. Перића и Аранђеловића, које су његова најбоља препорука: ово је дело плод дубоког размишљања о постављеним проблемима, један доказ способности за систематски научни рад, поред огромног труда, који је заиста „сам по себи похвалан и необичан за једног младог човека...“ Рекли бисмо, да г. Благојевић овим значајним радом удара темеље а даје идејни оквир своје будуће делатности на пољу изучавања материје приватног процесног права. А то је поље једна пространа и непоорана њива, на чијем се обрађивању тек има да нижу напори и подухвати. И са стране правне теорије и од стране судске праксе, којој треба дати сигурне и тачне директиве у њеноме оријентисању. — Томе пак циљу првенствено треба да послужи и ова корисна књига.

Др. Адам П. Лазаревић.

Д-р Борислав Т. Благојевић: Начела процесног приватног права — Београд 1936 год. стр. 428.

Г. Д-р Б. Благојевић спада међу млађе правнике, али се је својим радом на пољу цивилног права веома брзо истакао, како својим правним чланцима, тако и разним монографијама из домена правних наука, специјално из домена грађанског права. Ово последње дело г. Благојевића заслужује нарочито пажњу, јер је дело специјалне врсте. То није систем грађанског судског поступка, већ је то ако би се могло тако рећи, основа на којој почива грађански парнични и ванпарнични поступак. Ми имамо веома добрих уџбеника из ове гране права, а сем тога и коментара грађанског парничног поступка, али рад у форми како је се појавио преко поменуте књиге г. Благојевића до сада се није појавио у нашој цивилно-правној литератури, те је са те стране овај рад г. Благојевића добро дошао не само за науку процесног права, него и за све теоретичаре и практичаре процесног-цивилног права.

Г. Благојевић у горе поменутој књизи на првом месту у *Уводу* даје појмове како процесног права, тако излаже и значај овога права и одређује му систем. Он нам говори о разним методама по којима треба да се обрађује ова грана правних наука, затим говори о разним школама, које постоје у цивилном праву уопште, где нам анализира гледишта тих школа.

У глави I писац говори о поступку у светлости свога времена, где излаже идеју о поступку као социјалној појави. Тако он у овој глави излаже исто-

рију грађ. парничног поступка, а специјално говори о поступку најстаријег доба — римском парничном поступку, о разним поступцима код европских народа, о канонском цивилном процесном праву итд. Писац овде даје критику појединих поступака у току историјског развитка цивилног процесног права и у исто време анализира основна начела тих поступака.

У глави II писац говори: о праву на правну заштиту, где анализира разна гледишта по овом питању, често залазећи у филозофско-социолошка разматрања постављених питања полемишући у исто време са појединим правним писцима. Писац се детаљно упушта у анализу питања правне заштите, говори о стању нужде, нужној одбрани итд., дајући на сваком месту своје мишљење, али се писац упушта у сувише апстрактна разматрања, која често прелазе у филозофско-догматичке апстракције.

У глави III писац говори о начелима покретања поступка, где третира разна питања која су у вези са покретањем поступка. У овој глави писац анализира питања права на тужбу, питања надлежности судова, способности за покретање поступка итд. и свуда се упушта у критику по тојених основних начела.

У глави IV писац говори о начелима тога поступка на коме месту анализира питања, као што су: начело материјалне истине, законска теорија доказа и теорија слободног судиског уверења итд. Писац и овде, као и у ранијој глави свога дела, излаже материју на један сувише апстрактан начин, тако да читаоца одведе сувише далеко од самог предмета о коме говори и. И овде, као и у осталим главама, писац даје генерализаторске апстракције у погледу појединих процесно-правних института, тако да се један практичар у тако апстрактном излагању може веома тешко снаћи. Право је одблесак живота а не апстрактна законска поставка, оно треба да се обрађује на начин што више приступачан широкој читалачкој публици, а не да буде монопол научњачких кабинета, према томе оно треба да се вулгаризира. Ово нарочито важи за поједине поступке које су кривични и грађански судски поступак. У овом је смислу и писац горње књиге требао да прикаже основна начела на којима почива грађанско процесно право, што он није учинио, већ је своја излагања засновао на бази социолошко-филозофског метода, залазећи код сваког питања дубоко у апстрактна разлагања.

Најзад писац у V глави говори о начелима завршетка поступка у појединим грађанским поступцима. На овом месту он говори о оправданости правних лекова, критикује тростепеност судова и најзад говори о извршности судских пресуда као последњем стадијуму у остварењу права. Књига има један бриљантан предговор од стране г. проф. Др. Д. Аранђеловића, а поговор исто тако бриљантан од г. проф. Ж. Перића.

Према свему изложеном приказана књига је од велике научне вредности и један значајан прилог литератури цивилног процесног права, те ће у овој остати као једна запажена и солидно израђена студија, па се као таква може са похвалом препоручити свима онима који се интересују за проблеме цивилног процесног права.

Др. Бор. Д. Пешировић.

Уредништву „Бранича“ — Београд.

Част ми је умолити уредништво „Бранича“ да у свом првом наредном броју изволи објавити моју приложују исправку поводом приказа моје књиге „Федерализам и Унитаризам“, који је написао г. Др. Видан Благојевић и који је објављен у јулско-августовској свесци „Бранича“.

12. септ. 1936. г.
у Београду

С поштовањем
Мих. М. Живанчевић
Авалска бр. 4.

Уредништво „Бранича“ објављује овај осврт г. Мих. М. Живанчевића на приказ његове књиге: Федерализам и унитаризам изашао у „Браничу“, број за јули—август 1936. год. из пера уредника г. Др. Видана О. Благојевића, из пажње коју је увек указивало писцима, а никако из других разлога, јер сматра да је уредников приказ написан у границама дозвољене објективне научне критике.

Федерализам и унитаризам. Осврт на приказ г. Др. В. Благо-

www.unibg.rs
Јевкић.

Г. Др. Видан Благојевић био је љубазан да у двоброју „Бранича“ за јули и август т. г. прикаже моју књигу „Федерализам и унитаризам“. Истичући да су у мојој књизи јасно изложена „схватања науке“ и праксе по ова два опречна појма“, т. ј. федерализма и унитаризма, да сам у њих „унео више светлости“ и да „као научни рад књига претставља несумњив прилог објашњењу горња два појма“, г. Благојевић је учинио и извесне напомене, од којих су неке неосноване а остале не само да немају никакве везе са мојом књигом и у њој обрађеним проблемом већ су као схватања доста необичне, те се на њих морам да осврнем.

1) „Унео је више светлости, иако се није уздигао поштуно изнад свога привржеништва унитаризму“.

Ова овако олако учињена примедба да се при излагању федеративног и унитарног система нисам уздигао изнад свога привржеништва унитаризму, кад би била основана, била би врло тешка, јер би мојој књизи одузимала објективност научног рада. Зато што има овакав значај, примедба г. Благојевића, да би имала неке вредности, није смела бити овако поротски сумарна већ документована. Он се, међутим, није потрудио да је ниједном речју документује, јер то није ни могао. У предговору књиге сам изречно рекао да је њен „задатак да питање федерализма и унитаризма осветли са гледишта теорије и примене“ и да иако побуђен на писање нашим унутрашњим приликама и борбама, ја сам се старао да у своје излагање останем на терену научне објективности, уздржавајући се из средног увлачења у дискусију нашег спорног питања“. Од 179 страна текста у књизи 147 страна је посвећено објективном излагању федеративног и унитарног система уопште и њихове најкарактеристичније примене у извесним државама. Ту је изнета чиста наука и ништа више. Само последњих 30 страна посвећене су извођењу закључака у погледу преимућства и мана једног и другог система. Иако сам на основу непристрасне анализе и стеченог искуства из њихове примене закључио да унитаризам, са гледишта државних и народних интереса, претставља боље, целисходније и рационалније државно уређење, ја нисам пропустио да истакнем: да „значај федерализма није само теоријски већ и практички“ и да „његова улога у стварању међународних и државних заједница, која је у прошлости била велика, није завршена“ (стр. 7); 6., да је федерализам „облик, који има значајну примену у садашњости и који садржи све услове за важну улогу и у будућности (стр. 51) и в., да је федерализам под извесним условима „нешто здраво, напредно и корисно“ (стр. 150).

Ако је на основу свесног и незаинтересованог (јер се тек не може претпоставити да мој лични интерес има и може имати какве везе са оваквим или оваквим уређењем држава) претресања целог проблема мој закључак начелно испао у корист унитаризма, то није зато што се ја нисам могао уздићи изнад своје привржености унитаризму. Ово из простог разлога што је моја приврженост резултат мојих закључака а не обрнуто. По логици г. Благојевића у науци би се могао сматрати објективним само онај ко се не изјасни ни за једно од опречних учења, ко, дакле, нема свога мишљења. Да су моји закључци испали у корист федерализма, онда бих ја био приврженик федеративног система, и по тој истој логици могло би ми се приговорити да се нисам могао уздићи изнад своје привржености федерализму!

2) Г. Благојевић примећује да моја књига „не може расветлити и објаснити проблем федерализма или унитаризма како се код нас поставља“. На основу чега? „Јер г. Живанчевић је избегао да у томе пружи своје закључке“. Шта из овог излази? „С тога је његов рад само половина онога што би се по постављеном питању могло рећи, јер нас не интересује како сложена држава функционише у иностранству већ како би код нас функционисала ако би је увели“.

Ове примедбе још су мање умесне.

Задатак науке је да излаже општа начела а не да се бави конкретним случајевима. Овима само уколико је потребно да се општа начела илуструју или да се изведу општи закључци. Ко се упозна са тим општим принципима двеју опречних доктрина, њему није тешко да се оријентише код посебног случаја, примењујући их на њега. Ја сам изнео општа начела федерализма и унитаризма, њихову примену у пракси, преимућства и недостатке двају система и извео закључак да је, са гледишта опстанка државе, њеног доброг функционисања, успешног обављања њених задатака и њених и народних трајних интереса, унитаризам бољи и целисходнији. Ако то за г. Благојевића није довољно, онда то није моја кривица и не значи да моја књига не садржи све нужне елементе за правилно ори-

јентисање и да ја нисам у томе пружио своје закључке. По логици г. Благојевића монументално дело г. Слободана Јовановића „О држави“, само је половина оног што би се о држави могло рећи јер не говори специјално о Југославији!

Г. Благојевић каже да га „не интересује како сложена држава функционисање у иностранству већ како би код нас функционисала ако би је увели! Без обзира што то неког можда неће интересовати ја сам изложио организацију и функционисање сложених држава, јер је то било неопходно ради што потпунијег осветљења и илустровања федерализма. Што сам говорио само о функционисању сложених држава у иностранству то је прилично разумљиво: јер се такве државе, без икакве моје заслуге или кривице, налазе само у иностранству. Да је наша држава сложена, ја бих се био осврнуо и на њену организацију и функционисање. И товремено био бих принуђен да прикажем и организацију и функционисање унитарних држава, које би се у том случају налазиле у иностранству и за нас биле мање схватљиве.

„Како би код нас функционисала сложена држава ако би је увели“, то спада у област нагађања, којим не желим да се бавим, и претставља једну једначину са две непознате, јер су непознате и конкретна организација такве државе и њено функционисање. Али мој крајњи закључак у прилог унитаризма, који је у приказу довољно подвучен, морао је г. Благојевићу бити довољан одговор и у том правцу.

3) У свом приказу г. Благојевић је учинио и ове чудве напомене, које са мојом књигом немају никакве везе а још мање доприносе разбистравању појмова а., „да је данас могућно, и са добрим аргументима, бранити свако мишљење (тј. и федерализам и унитаризам) под једним само условом: да то мишљење прихвати и народ“ и б., „не може се жртвовати држава да се одржи проста или сложена држава, већ се мора тражити решење које ће државу да одржи у целисти“.

а) Како никад два опречна мишљења по конкретном питању не могу имати подједнаку објективну вредност, то је јасно да се оба не могу бранити подједнако добрим аргументима.

Несумњиво је да се у једној демократској држави од два опречна мишљења у пракси има изводити оно за које се изјасни народ у својој већини. То је ван спора. Народ је врховни суд у свима политичким споровима па и у спору између федерализма и унитаризма. Али као и суду тако се и народу мора што јасније приказати спорни однос и изнети сви разлози за и против сваке тезе. Према томе, не може се рећи да се може бранити свако политичко мишљење под условом да га усвоји већина народа већ школовани синови једног народа морају свим разумним разлозима бранити и пропагирати само оно мишљење за које су дубоко уверени да је најбоље, најздравије и најцелисходније са гледишта трајних државних и народних интереса и настојати да народ као врховног политичког судију што боље обавесте и убеде.

б) Замерајући ми привржеништво унитаризму, било је очекивати да ће се г. Благојевић изјаснити за федерализам. Он, међутим, није сматрао да у једном тако важном питању треба да има своје мишљење. За њега је добро свако од ова два гледишта, које прихвати народ у својој већини. Али народ није неко физичко лице већ збир маса појединаца. И ако би сви појединци стали на г. Благојевићево гледиште да не морају имати своје гледиште и свој став у спорном питању већ да ће чекати одлуку народа, онда та одлука уопште не може пасти, јер она претставља збир одлука појединих грађана.

„Не може се жртвовати држава да се одржи проста или сложена држава већ се мора тражити решење, које ће државу да одржи у целисти“—вели г. Благојевић. Ова мисао није ни тачна ни логична нити се питање тако поставља. Човек се може жртвовати за неког другог а не за себе, јер је то логички и фактички немогуће. Према томе се ни једна држава не може жртвовати да би се одржала у једном одређеном облику унутрашње организације. Јер чим се очувала и одржала у том облику, она се самим тим није жртвовала. По г. Благојевићу држава би се жртвовала било да жели да одржи своју унитарну било своју федеративну организацију. Нама, међутим, није познат и неки трећи начин уређења државе а још мање да се може поставити избор између државе и њене унитарне или федеративне организације, јер се држава не може одвојити од своје овакве или онакве организације нити федерализам или унитаризам могу постојати без државе, да би се могло поставити г. Благојевићево питање: да ли жртвовати државу федерализму и унитаризму или обрнуто. Избор се може чинити само између ова два начина уређења са обзиром на трајне и добро схваћене интересе државе.

Михаило М. Живанчевић

www.unilib.rs

Са задовољством констатујем да је ово први случај, да се писац, чију сам књигу приказао — а таквих сам приказа много написао — налази побуђен, да неке моје наводе исправља. Међутим верујем, да ће објективни читаоци *Бранича* и сами увидети да је мој приказ књиге г. Живанчевића веома похваљан и по писца и по књигу, да је објективан и да је написан са свима обзирима који се дугују писцима.

Не желим да полемишем са г. Живанчевићем, нити *Бранич* зато постоји и као један од уредника то нећу дозволити ни себи ни другима. Али, после осврта г. Живанчевића на мој приказ морам изјавити, да остајем у свему при њему и да му ништа немам ни да додам ни да одузем.

Ако би читаоци хтели да сазнају шта су други критичари написали о књизи г. Живанчевића нека прочитају приказе универзитетских професора г. г. Др. Драгољуба Аранђеловића и Др. Ђорђа Тасића, па ће добити још јаснију слику о његовим излагањима. Непознато ми је да ли је се нашао г. Живанчевић побуђен да и овим критичарима одговара, али је несумњиво, да после овог и оваквог става пишчева против мога објективног приказа у *Браничу* неће се наћи више добронамерних критичара да његову књигу приказују.

Књига г. Живанчевића писана је у духу унитаризма. То се констатује по прочитању његове књиге што није ни за кога спорно који његову књигу објективно прочита. Нисам имао намеру да цео *Бранич* посветим његовој књизи тражећи зато примере, али се та унитаристичка тенденција, од које се ни г. Живанчевић не брани, јасно оцртава. Ја сам учинио концесију г. Живанчевићу кад сам казао да се г. Живанчевић „није уздигао потпуно изнад свога привржнштва унитаризму“, што значи, да је се ипак уздигао изнад тог привржнштва, али не потпуно. Нисам крив што тако стоји у ствари. Исто би приметно да се г. Живанчевић није потпуно уздигао изнад свога схватања федерализма, да је такво схватање имао. Јер мени није циљ да дискутујем зашто је тако, него да констатујем да је тако.

Остајем наравно при констатацији да се са књигом г. Живанчевића неће „расветлити и објаснити проблем федерације или унитаризма како се код нас поставља“, јер г. Живанчевић не пружа о томе закључке. То је озбиљан недостатак ове књиге. Ако би се код нас имао задржати унитаризам, г. Живанчевић је био дужан да нам каже како га замишља и да ли жели да се он измени и у чему према садашњем стању. Исто се питање поставља и у погледу федерализма. Не би ништа књига изгубила ако би г. Живанчевић дао закључке у томе смислу, јер његова књига, остаје докуменат, који поред научних истина, има и извесну политичку тенденцију.

Загребачка *Нова Европа* отворила је ступце свога часописа за дискусију по питањима нашег државног уређења у вези са решењем хрватског питања. Многи правни и политички писци нису се устручавали да изложе своја наразличитија мишљења, без страха од последица, јер хвала Богу, сада се о свему томе може да пише, а раније, г. Живанчевић зна кад, није се смело о томе ни мислити, а камо ли писати. Ништа није чудновато дакле што сам очекивао да ће и г. Живанчевић изложити своје погледе на будуће државно уређење, кад је већ искористио могућности да пише о федерализму и унитаризму, јер би то била логична последица његових излагања.

Са задовољством констатујем, да са мојим излагањима у приказу о којима г. Живанчевић говори у своме осврту под 3. нема никакве везе, по сопственом тврђењу. То је врло важно да се констатује зато што сам ја баш у том делу приказа изложио своје погледе о томе, како ми изгледа да треба решити проблем нашег унутрашњег уређења, помоћу народне консултације, о чему г. Живанчевић у опште и не говори.

Али, кад моја излагања о којима г. Живанчевић говори на крају свога осврта, немају везе са њиме и његовом књигом, он их је требао да преглупи мени и мојој одговорности, од чега ја не бежим. Poleмику о томе нећу дозволити у *Браничу* жалећи што сам и оволико места узео драгоценом његовом простору.

Оно што сам у приказу рекао и сад потврђујем. А објективна јавност, чиј суд примам, потврдиће можда брже него што г. Живанчевић мисли или очекује, ко је од нас двојице у праву: он са његовим објективним излагањима или ја са мојим објективним приказом.

Др. Видан О. Благојевић,
адв.

САДРЖАЈ ПРАВНИХ ЧАСОПИСА

Б р а н и ч ће доносити садржаје свих правних часописа код нас.

А р х и в за правне и друштвене науке, орган Београдског правног факултета. Уредник *Др. Михаило Илић*.

Садржај бр. 1.—2. Књ. XXXIII за јули-август 1936. год.:

Чланци: Др. Ђорђе Тасић: О енциклопедији права Тарановског (две три речи у његов спомен); Др. Метод Доленц: О протеривању и конфинацији у казненем праву; Др. Адам П. Лазаревић: Новије идеје у наследном праву; Др. Ђорђе Ж. Мирковић: Природа односа који везује органе за заједницу којој припадају са гледишта неорганског схватања, учења о самосталном посреднику и теорије претстављања; Др. Јован Ђорђевић: Савремена француска демократија (I); Др. Душан Љ. Пантелић: Постанак и престанак човечје правне личности; Др. Јосип Весел: О ваљаности генералног пуномоћства с обзиром на прописе нашег грађанског и процесуалног права; Др. Јанко Гољас: Међународна јавна помоћ у Југославији; Никола С. Стјепановић: Случајеви ретроактивности административног акта у вези са правним положајем државних службеника. — Правна политика: Др. Милан Ф. Бартош: Државни интервенционизам у тражбеним односима. Парламентарна хроника од Др. Михаила Илића. — Међународно правна хроника од Др. Милете Ст. Новаковића. — Административна хроника од Др. Милана Тодоровића, Драгаша Ђ. Денковића и Славољуба Поповића. — Судска хроника од Др. Видана О. Благојевића, Јована Д. Смиљанића, Душана П. Мишића, Милорада С. Манојловића, Ивана Д. Петковића, Владимира Тимошкина и Леона А. Амара. — Оцене и прикази. — Белешке. — Преглед часописа. — Нове књиге.

Одвјетник, орган Адвокатске коморе у Загребу. Уредник *Др. Иво Полишео*.

Садржај Бр. 7. Год. X, од 15. септембра 1936. год.:

Поврат на старо — а даље?; 3. IX. 1936.; О прелазу одвјетника у судачку службу. Пише Др. Никша Шкарица; Може ли министар бити уједно одвјетник?; О брисању адв. приправника из имена; Из сталешке јудикатуре; Из јудикатуре о сталешким питањима. — Вијести Адвокатске Коморе у Загребу. — Разно.

М ј е с е ч н и к, гласило Правничког друштва у Загребу. Уредници: *Др. Едо Ловрић* и *Др. Иво Полишео*.

Садржај. Бр. 8., 9. и 10. Год. LXII. за август, септембар и октобар 1936. г.

Др. Милобар Фран: Држава и народ, егзекутива и парламенат, ауторитет и слобода; Др. Ледерер Жељко: О неутралности; Др. Франолић Владимир: Буџетско право нашега парламента с особитим обзиром на право одбијања буџета у цијелости, Правне посљедице таквога одбијања; Бућ Анте: О неким преицама и недоследностима у прописима нашега грађ. парн. поступка о маличном поступку; Горнички Јосип: Разматрања о откупном праву жељезница и с тим савезним одношајима; Др. Милић Иво: За утврђење и узаконење значења „правне предаје“ (§ 930. предоснове о.г.з.); Др. Павловић Ђока: Чињеница и право; Др. Кун Иво: О надлежности власти за рјешавање пословних спорова и о прековременом раду; Др. Девчић Миле: Који правни лијек и у коме правцу припада оштећенику у поступку пред среским судом, кад се ради о кривичном дјелу, за које се гони по службеној дужности?; Др. Сл. К.: Пропуштање и повраћај у пријашње стање; Др. Верк Хуго: Академија за немачко право (превод с немачког); Вушовић Иван: Једно гледиште касационог суда у погледу рехабилитације. — И т.д.

П р а в н а М и с а о, часопис нове генерације. Уређује Уређивачки одбор.

Садржај Бр. 4. Год. II. за април 1936. год.:

Чланци: Марко Ристић: Интелектуалци пред проблемом рата; Др. Перо Шоћ: Суверенитет Црне Горе пре Балканског уговора; Др. Љубомир Дукавац: Оправдање порезивања — II. —; Др. Урош Станковић: Издавање криваца (екстрадиција). — Судска пракса. — Приказ. — Упоредно право. — Правни речник. — Библиографија. — Преглед часописа.

П р а в н и ж и в о т, часопис за законодавство, јудикатуру и правну литературу. Оснивачи и чланови уређивачког одбора: *Стојан Јовановић*, *Др. Фердо Чулиновић* и *Др. Иво Матијевић*. Уредник *Др. Иво Матијевић*.

Садржај Бр. 13.—14. Година I. од 31. јула 1936. год.:

Законодавство: Упуства Мин. шума и рудника бр. 5972/36; Упуства Мин. шума и рудника бр. 7690/36.; Уредба о грађењу и уређењу Београдског пристаништа и унапређењу речног бродарства; Уредба о изменама и допунама Уредбе

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

о скупном порезу на пословни промет бр. 16100 од 14. марта 1931. г. са свима њеним доцијим изменама и допунама; Измене и допуне у правилнику о додатку за теренски рад; Измене и допуне правилника Миловинског фонда Адвокатске коморе у Сплиту; Уредба о употреби народне снаге на општинским путевима уместо на бановинским; Уредба о проширењу надлежности Среског суда у Дебру; Решење Мин. грађевина о доприносу за прекомерно искоришћавање јавних путева; Уредба са законском снагом о уређењу дугова издатих на основу Закона о позајмицама без интереса насељених добровољаца; Уредба о производњи вештачких и природних коригираних минералних вода; Уредба о изменама и допунама списка занатских радља; Уредба о сродним занатима; Правилник за извршење одредаба Тар. бр. 62. Таксене тарифе уз Закон о таксама; Уредба о посебној угодби између Управа пошта, телеграфа и телефона Краљевине Југославије и Румуније и Републике Чехословачке о сарадњи у области пошта и телекомуникација; Уредба о посебној погодби између Управа пошта, телеграфа и телефона Краљевине Југославије и Румуније и Републике Турске и Грчке о сарадњи у области пошта и телекомуникација, потписаној у Београду 9. априла 1935. год.; Уредба о трговинском споразуму са протоколом о плаћању и протоколом потписивања између Краљевине Југославије и Републике Шпанске потписаном у Мадриду, 15. маја 1936. год.; Правилник о пензионском фонду уговорних службеника државне фабрике шећера на Чукарици; Упутство за оверавање и евидентирање дозвола за запослење страних држављана издатих на неодређено време; Уредба о ограничењу ноћног рада помоћног особља у хлебарско-пекарским предузећима; Специјална упутства за узимање на рад квалификованих надничара за радове око уређења државних шума те за радове око пошумљавања и геодетски премер седишта, палевине и голети; Наредба Министра правде од 27. маја 1936. год. бр. 53930 којом се одређују рејони за јавно-бележничка места на подручју Среског суда у Сенти; Наредба Министра правде од 27. маја 1936. год. бр. 53840 којом се одређују рејони за сва три јавно-бележничка места у седишту Среског суда у Земуну; Правилник о давању царинско-тарифских обавештења и о решавању неслагања при царинењу; Прописи за поступак код превоза запаљивих течности на танк бродовима унутрашње пловидбе; Уредба о обиму рада грађевинских радља основаних пре ступања на снагу Закона о радљама од 5. новембра 1931. г. — Упутства, расписи и наређења. — Правна питања. — Одлуке виших судова. — Правна литература. — Белешке.

Садржај Бр. 15.—16. Година I. од 31. августа 1936. год.:

Законодавство: Уредба о изменама и допунама Уредбе о издавању благајничких записа у износу од 500 милиона дина; Уредба са законском снагом о додељивању државног шумског земљишта и ликвидацији узурпација у ранијој Босни и Херцеговини; Уредба о извршењу уговора о испоруци југословенских дувана у листу дирекцији пољског монопола дувана; Уредба Мин. соц. пол. и нар. здравља као заступника Мин. правде од 30. маја 1936. г. бр. 55340 којом се утврђују у седишту Среског суда у Жупанији два јавно-бележничка места; Допуна у правилнику за извршење Закона о апотекама и надзору над прометом лекова; Измене и допуне у правилнику за извршење одредаба тар. бр. 62 такс. тарифе уз Зак. о таксама; Организација рада на цензури таксених предмета, техничке контроле и трошаринске цензуре у Мин. финансија, одељењу пореза и допуна у Правилнику о пословном реду у Мин. финансија; Измене и допуне у решењу Мин. савета бр. 5535|1-1935.; Правилник о таксама верских и вакуфско-меарифских органа исламске верске заједнице у Краљевини Југославији; Пословник о раду у Царинском заводу; Наредба Мин. соц. пол. и нар. здравља као заступника Мин. правде од 19. јуна 1936. бр. 63349 којом се одређују рејони за прво и друго јавно бележничко место у седишту Среског суда у Карловцу; Делокруг послова код финансиских дирекција и царинарница по закону о организацији финансиске управе; Наредба Мин. соц. пол. и нар. здравља као заступника Мин. правде од 19. јуна 1936. бр. 63350, којом се одређују рејони за прво и друго јавно-бележничко место у седишту Среског Суда у Старој Пазови; Наредба Мин. соц. пол. и нар. здравља као заступника Мин. правде од 19. јуна 1936. бр. 63360 којом се одређују рејони за прво и друго јавно-бележничко место у седишту Среског суда у Винковцима; Уредба о измени и допуни Уредбе о службеницима казвених и других сличних завода од 6. јуна 1931. г. бр. 67150; Уредба о изменама и допунама Уредбе о организацији и наплати осуђеничке радне снаге у казвеним и другим сличним заводима; Уредба о измени и допуни Уредбе о уређењу казвених завода од 18. новембра 1931.; Правилник уз одредбе о таксама Финанског закона за 1936/37 год.; Измене и допуне расписа бр. 7482|IV од 26. фебруара

1930. и расписа бр. 7500/IV од 26. фебруара 1930.; Уредба о повластицама на жељезницама и бродовима у државној експлоатацији; Општи правилник о повлашћеној возњи и превозу; Уредба за извршење закона о лову од 5. децембра 1931. на територији Моравске бановине. — Упутства, расписи и наређења. — Правна питања. — Одлуке виших судова. — Правна литература. — Белешке.

Правосуђе, часопис за судску праксу. Уредник *Стојан Јовановић*. Власници и оснивачи: *Др. Фердо Чулиновић*, *Др. Иво Матијевић* и *Стојан Јовановић*.

Садржај Бр. 7. и 8. Год. V. за јули и август 1936. год.:

Грађанско право: *Лаза Урошевић*: Предоснова Грађанског Законика за Краљевину Југославију; *Драг. Кежевић*: Око измена неких одредаба у Закону о судском поступку у грађанским парницама; *Бождар С. Томовић*: О наслеђивању ванбрачних сродника у Црној Гори с погледом на Предоснову новог Грађ. законика; *Момчило Ј. Ђукић*: Обавеза плаћања такса и сиромашко право у извршном поступку; *Мих. А. Соловјев*: О поништењу уговора о усвојењу; *Иво Станош*: О диоби некретнина; *М. Луциановић*: О потреби олакшица при провађању диобе сељачких заједница; *Др. Душан Ставојевић*: Примена и тумачење прописа §-а 641 бр. 3 Грпп.; *В. Бибица*: Вриједност предмета спора и адвокатске награде. — Кривично право: *Др. Владимир Бердовић*: Бранилац постављен по службеној дужности и бранилац као заступник сиромашних; *Др. Еуген Вагнер*: Лака тјелесна повреда из § 180 к.з.; *Стјепан Поточки*: Незапажена редакцијска грешка код § 325 Кривичног законика; *Радован М. Јелић*: Кривична дела по предлогу; *Др. Боровић Д. Петровић*: Главни принципи општег дела предлога закона о иступима (§ 1-60) од 22.-X.-1935. год. — Судство и судије. — Инострано право. — Судске одлуке. — Белешке. — Преглед књига. — Нове књиге и часописи. — Из уредништва.

Полиција, часопис за управно-полицијску и судску праксу. Власник и уредник *Васа Лазаревић*.

Садржај Бр. 13.—14. Год. XXIII. за јули 1936. год.:

Др. Драгољуб Аранђеловић: Обавезно осигурање за штету проузроковану аутомобилима; *Др. Миодраг А. Бујић*: Судско-медицински завод у Београду; *Др. Станко Михолић*: Тровање са криминалистичког гледишта; *Ђ.*: Развитак обавештајне службе и њени нови правци (II); *Жандармерска служба од Уредништва*; *Милутин Урбани*: Одређивање алкохола у крви; *Владета Милићевић*: Модерна полиција (наставак); *Душан П. Мишић*: Око тумачења тар. бр. 30 II Зак. о таксама; *Секула Н. Кепојевић*: Истражни затвор (наставак); *Г.*: Криминалистичка тактика; *Петар Мишић*: Уредба о заштити земљорадника у односу на парнични поступак; *Братислав М. Ђелошевић*: О правним лековима у кривичним делима; *Курсеви за жандарме*; После заседања Међународне комисије криминалне полиције у Београду; *Х.*: Државна тајна полиција у Пруској; *В.*: Немачка полиција добила је свога Врховног вођу; *Звонко И. Радић*: Историја проституције; *Милош Станишић*: Треба ли дерогирати прописе § 2 Зак. о земљишно-књижним леобама у томе правцу, да се за теретан отпис парцеле услови још и привола хипотекарних веровника?; *В.*: Наши полицијски и војни пси; *В. Вуковић*: Обустављање крив. поступка на основу § 53 од 3 Крив. пост.; *Никола И. Гајић*: О формалној страни пресуде по Зак. о радњама, и о достављању исте; *Марко С. Личина*: Реорганизација и увођење државне полиц. страже у Београду. — Судска пракса од В. Л. и *Јована Д. Смиљанића*. — Поуке и обавештења. — И т д.

Садржај Бр. 15.—16. Год. XXIII. за август 1936. год.:

Р. Гавриловић: Његово Величанство Краљ Петар II; *Др. Драг. Аранђеловић*: Обавезно осигурање за штету проузроковану аутомобилима (свршетак); *Кодјан Заморски*: Служба јавне безбедности у Пољској; *Др. Јован Катулић*: Може ли приватни учесник постати супсидијарни тужилац у поступку пред сред. судом?; *Др. Јурај Кулаш*: Улога судије у кривичном праву; *Др. Станко Михолић*: Тровање са криминалистичког гледишта (свршетак); *Ђ.*: Развитак обавештајне службе и њени нови правци. И т д.

WWW.U **ПРЕГЛЕД ЗАКОНОДАВСТВА**

Објављеног у „Службеним новинама“ од 30. јуна до 17. јула 1936. год.

Бр. 147. — XXXV, од 30. јуна 1936. год.:

398) Уредба са законском снагом о додељивању државног шумског земљишта и ликвидацији узурпација у ранијој Босни и Херцеговини. — 394) Уредба о извршењу уговора о испоруци југословенских дувана у листу Дирекције пољског монопола дувана. — 395) Уредба Министра сенијалне полиције и народног здравља као заступника Министра правде од 30. маја 1936. год. Бр. 55340, којом се утврђују у седишту Среског суда у Жупанији два јавно-бележничка места. — 396) Допуна у Правилнику за извршење Закона о апотекама и надзору над прометом лекова СБр. 86 од 1. јануара 1932. год. — 397) Измене и допуне у Правилнику за извршење одредаба Тар. Бр. 62 Таксене тарифе уз Закон о таксама од 24. априла 1936. год. Бр. 20600 I, обнародованом у Службеним новинама од 25. маја 1936. год. Бр. 117. — XXV. — 398) Организација рада на пензури таксених предмета, техничке контроле и трошаринске цензуре у Министарству финансија, Одељењу пореза и допуна у Правилнику о пословном реду у Министарству финансија. — 399) Измене и допуне у решењу Министарског савета Бр. 55)5-I-1935. — 400) Допуна чл. 2 Упустава за извршење Закона о опојним дрогама Бр. 48297-IV-1931. — 401) Образовање нове катастарске управе за срез азбуковачки са седиштем у Љубовији. — 402) Исправка.

Бр. 151. — XXXVI, од 4. јула 1936. год.:

403) Уредба о преименовању общине Предосље. — 404) Уредба о изолучитви крајев Жлабор ин Доблтина из общине Мозирје-Околица ин прикључитви к общини Речница об Савини. — 405) Уредба о прегрупацији общин Ивањковици, Велика Недеља ин Корачице. — 406) Уредба о установитви общине Кострвица. — 407) Уредба о прегрупацији общин Пристава ин Жусен. — 408) Уредба о установитви общине Церкље об Крки. — 409) Уредба о прегрупацији общин Вержеј, Кршевици ин Св. Јуриј об Шчавници. — 410) Уредба о прегрупацији общин Ослушевци ин Горишиница ин о преименовану общине Горишиница. — 411) Уредба о установитви общине Мавшице. — 412) Правилник за рад Контролног одбора при Министарству трговине и индустрије за извршење Уредбе о снабдевању индустрије семенског уља уланним семеном. — 413) Правилник о таксама верских и вакуфско-меарифских органа исламске верске заједнице у Краљевини Југославији. — 414) Пословник о раду у царинском заводу. — 415) Укидање царинског одеља у Зеленици Царинарнице првог реда у Херцеговини. — 416) Наредба Министра соц. пол. и нар. здравља као заступника Мин. правде од 19. јуна 1936. год. Бр. 63349. — 417) Наредба Мин. соц. пол. и нар. здравља као заступника Мин. правде од 19. јуна 1936. год. Бр. 63250. — 418) Наредба Мин. соц. пол. и нар. здравља као заступника Мин. правде од 19. јуна 1936. год. Бр. 63360. — 419) Упутство Министра трг. и инд. донето на основу §§ 16а и 31. Уредбе о картелима. — 420) Измене Правилника о поступку за избор ликвидатора од стране веровника новчанних завода који се служе ванстечајном ликвидацијом од 30. новембра 1924. год. — 421) Решење Мин. трговине Пр.бр. 785 од 20. јуна 1936. год. — 422) Цене семену уљане и купусне репице. — 423) Нови технички одељи у Кичеву и Струмици. — 424) Измене и допуне у Правилнику за садељу и откуп дувана. — 425) Измене и допуне у Правилнику за смештај, ферментацију и сређивање дувана. — 426) Проширење делокруга рада Царинарнице првог реда у Метковићу. — 427) Проширење делокруга рада Царинарнице првог реда у Бездану. — 428) Капетанија пристаништа у Доњем Милановцу.

Бр. 153. — XXXVII, од 7. јула 1936. год.:

429) Измене и допуне у Правилнику о употреби, одржавању и амортизацији путничких аутомобила при Одељењу пореза и финансиским дирекцијама. — 430) Измене и допуне правила Пензионог фонда Адвокатских комора у Београду, Скопљу и Подгорици. — 431) Измена упустава за вршење царинских експедиција покварених локомотива, тендера и вагона. — 432) Решења Опште седнице Државног савета.

Бр. 156. — XXXVIII, од 10. јула 1936. год.:

433) Уредба о повластицама на железницама и бродовима у државној експлоатацији — 434) Општи правилник о повлашћеној возњи и превозу. — 435) Уредба о мерама за санацију финансиских прилика у државним народним позорштима. — 436) Специјализирање лекара за заразне болести. — 437) Начелна одлука Опште седнице Касационог суда у Београду о примени § 6. Закона о издавању татија итд. — 438) Ратификација од стране Востоније, Конвенција о поступању са ратним заробљеницима, са прилогом уз Конвенцију. — 439) Ратификација од стране Востоније Женевске конвенције за побољшање судбине рањеника и болесника у војскама у рату. — 440) Приступ Аустрије Бернској конвенцији за заштиту књижевних и уметничких дела, поправљеној и допуњеној у Риму 2. јуна 1928. год. — 441) Ратификација од стране Грчке, Конвенције о назначивану тежине на великим колетима која се преносе лађом. — 442) Ратификација од стране Грчке, конвенције о једнаком поступку према страним и домаћим радницима у погледу обштећења код несрећних случајева у рату. — 443) Телефонски саобраћај.

Бр. 157. — XXXIX, од 11. јула 1936. год.:

444) Уредба о трошарини Општине града Београда са тарифом.

Бр. 162. — XL, од 17. јула 1936. год.:

WWW.UNILIB.RS
445) Уредба о трасирању и грађењу нових железничких пруга и о њиховом начину финансирања. — 446) Уредба о ванредним кредитима и регулисању положаја службеника на грађењу нових железница. — 447) Уредба о инсталисању постројења за ковање металних новца и других ковина сличних металном новцу. — 448) Измена Уредбе о начину убирања, предаји и употреби таксе наплаћене у корист државних, народних и бановинских позоришта, као и одређивању подручја тих позоришта од 8. фебруара 1936. год. П.Бр. 47034/35. — 449) Уредба о државној интервенцији куповином пшенице у економској 1936/57 години. — 450) Преглед државних расхода и прихода за период април-мај 1936. год. по буџету за 1936./37. годину као и за период април 1935. — мај 1936. по буџету за 1935./36. годину. — 451) Ступање на снагу Упустава за руковање и обрачун такса Таксеног регистра „А“. — 452) Приступ Мађарске Конвенцији за изједначање извесних прописа о међународном преносу ваздухом. — 453) Телефонски саобраћај. — 454) Поправек.

НОВЕ КЊИГЕ

Čeněk Štepaněk: Les propos sur les problèmes de la paix en Europe. Préface par *J. Péričič*, professeur de droit à l'Université de Belgrade. pp. 51.

Др. Драг. Аранђеловић: Баук федерализма или Хрватско питање. Београд, 1936. Стр. 16. Издање пишчево.

Prof. Metod Dolenc: Praznični dnevi slovenskega ljudskega sodstva. Ponatis iz „Vodnikove pratike“ za leto 1937. Ljubljana 1936. Str. 8. — O pravnem položaju neporočenih življenjskih drugov. Posebni odtis iz „Slovenskega pravnika“ Letnik L. 1936. Ljubljana, 1936. Str. 21. — Die strafrechtliche Bekämpfung des Kommunismus im Königreiche Jugoslawien. Preštampano iz Zeitschrift der Akademie für Deutsches Recht. Juni—Heft 1936. Nummer 11/12.

Dr. Bertold Eisner: Das Eherecht im jugoslawischen Vorentwurf und im tschechoslowakischen Entwurf eines bürgerlichen Gesetzbuches. — Eine vergleichende Betrachtung als Beitrag zur Würdigung dieser Entwürfe. — Sonderabdruck aus der Festschrift für *Dolenc, Krek, Kušej* und *Škerlj* zu ihren sechzigsten Geburtstage. Ss. 75.

Др. Фрања Горшић: Коментар Закона о унутрашњој управи. Београд, 1936. Стр. 489. Издање Издавачког и књижарског предузећа Геца кон А. Д.

М. Семјан: Нова новчана политика и подржављење банкарства. Сарајево, 1936. Стр. 139. Издање пишчево. (латиницом).

Наша стварност, часопис за књижевност, науку, уметност и сва друштвена и културна питања. Уредник *Александар Вучо*. Излази једанпут месечно. Година I. Бр. 1.—2.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А